

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทนี้จะกล่าวถึงความคิดเชิงหลักการ ทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านการนิเทศภายใน โรงเรียนระดับก่อนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย รายละเอียดจะเสนอเป็นลำดับดังต่อไปนี้

- 2.1 การนิเทศการศึกษา
- 2.2 การนิเทศการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา
- 2.3 การนิเทศภายในโรงเรียน ระดับก่อนประถมศึกษา
- 2.4 การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 การนิเทศการศึกษา

แนวคิดเชิงหลักการเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา จะเสนอรายละเอียดตามลำดับดังนี้

- 2.1.1 ความหมายของการนิเทศการศึกษา
- 2.1.2 หลักการนิเทศการศึกษา
- 2.1.3 จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา
- 2.1.4 กระบวนการนิเทศการศึกษา

2.1.1 ความหมายของการนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการ ส่งเสริม สนับสนุนการศึกษาให้มีคุณภาพ ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

การนิเทศการศึกษา ตามความหมายของ Carter V. Good (1959) จาก Education Dictionary ให้ความหมายไว้ว่า "ความพยายามทั้งหลายที่ผู้นิเทศจะทำให้มีประสิทธิภาพด้วยการกระตุ้น และส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาวิชาชีพให้ก้าวหน้า โดยสามารถที่จะเลือกใช้จุดประสงค์ในการสอน สื่อการสอนระเบียบวิธีสอน และการประเมินผลให้สอดคล้อง และเหมาะสมกับวิชาชีพขั้นสูง

นิพนธ์ ไทยพานิช (2532) ให้ความหมายไว้ว่า "การนิเทศการศึกษาเป็นการช่วยเหลือบุคลากรทางการศึกษา จัดกิจกรรมและให้บริการแก่ผู้บริหารและครูทั้งทางตรงและทางอ้อม ในอันที่จะปรับปรุงการเรียนการสอนของครูผู้สอน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการเรียนของนักเรียน"

ชาอุทัย อาจินสมาจาร (2526) ให้ความสำคัญของการนิเทศการศึกษาว่า "การนิเทศการศึกษา คือ กระบวนการสร้างสรรค์ที่มุ่งเน้นในการให้คำแนะนำและการชี้ช่องทางในลักษณะที่เป็นกันเอง แก่ครูและนักเรียนเพื่อปรับปรุงตัวของเขา (ครูและนักเรียน) และสภาพการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการศึกษาที่พึงประสงค์"

สังต์ อุทรานันท์ (2530) ให้ความหมายไว้ว่า "การนิเทศการศึกษา คือ กระบวนการทำงานร่วมกับครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งสัมฤทธิ์ผลสูงสุดในการเรียนของนักเรียน"

โรวิท ประวาลพถุย์ (2528) ให้ความหมายไว้ว่า "การนิเทศ เป็นกระบวนการติดตาม แนะนำ และช่วยเหลือให้ผู้ปฏิบัติงานลงมือปฏิบัติได้อย่างถูกต้องดีงาม เหมาะสม จนทำให้ผลของงานประสบความสำเร็จ"

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) ให้ความหมายไว้ว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการต่าง ๆ ที่ผู้นิเทศการศึกษาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนงานอื่น ๆ ที่มีผลต่อการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

จากความหมายของการนิเทศการศึกษาที่มีผู้กล่าวไว้มากมาย พอสรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันของผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ โดยจัดให้มีกิจกรรมการติดตาม ช่วยเหลือ แนะนำและสนับสนุน

2.1.2 หลักการนิเทศการศึกษา

การปฏิบัติงานของหน่วยงานระดับต่าง ๆ จำเป็นจะต้องมีหลักการเป็นเกณฑ์พื้นฐาน คำสั่ง นโยบายหรือความเชื่อ ซึ่งควบคุมการกระทำในรูปแบบต่าง ๆ ของบุคลากรหน่วยงานได้ปฏิบัติให้บรรลุผลตามจุดหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

ชาวี มณีสรี (2523) ได้กล่าวถึงหลักพื้นฐานในการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

- 1) การนิเทศการศึกษาเป็นการกระตุ้นเตือน การประสานงาน และแนะนำให้เกิดความเจริญงอกงามแก่ครูโดยทั่วไป
- 2) การนิเทศตั้งอยู่บนรากฐานของประชาธิปไตย

- 3) การนิเทศเป็นกระบวนการส่งเสริม สร้างสรรค์
- 4) การนิเทศกับการปรับปรุงหลักสูตร เป็นงานที่เกี่ยวข้องกัน
- 5) การนิเทศคือ การสร้างมนุษยสัมพันธ์
- 6) การนิเทศมุ่งส่งเสริม บำรุงขวัญ
- 7) การนิเทศมีจุดมุ่งหมายที่จะจัดช่องว่างระหว่างโรงเรียนและชุมชน

ชาญชัย อาจินสมาจาร (2526) ได้ให้หลักการนิเทศการศึกษาที่ดี ดังนี้

- 1) การนิเทศการศึกษาจะต้องสัมพันธ์กับการบริหาร
- 2) การนิเทศการศึกษาควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของปรัชญา
- 3) การนิเทศการศึกษาควรเป็นวิทยาศาสตร์
- 4) การนิเทศการศึกษาควรเป็นประชาธิปไตย
- 5) การนิเทศการศึกษาควรเป็นการสร้างสรรค์
- 6) การนิเทศการศึกษาควรส่งเสริมการเจริญก้าวหน้า
- 7) การนิเทศการศึกษาควรเป็นวิชาชีพ

สังัด อุทรานันท์ (2529) ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักการนิเทศการศึกษาไว้ 3 ประการ คือ

- 1) การนิเทศการศึกษาเป็น "กระบวนการ" ทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ
- 2) การนิเทศการศึกษามีเป้าหมายอยู่ที่คุณภาพของนักเรียน แต่การดำเนินงานนั้น จะกระทำโดยผ่าน "ตัวกลาง" คือ ครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 3) การนิเทศการศึกษานับบรรยากาศแห่งความเป็นประชาธิปไตย

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2533) ให้หลักการสำคัญของการนิเทศการศึกษา ไว้ดังนี้

- 1) การนิเทศการศึกษาเป็น กระบวนการ ทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ
- 2) การนิเทศการศึกษา เป็นการพัฒนาคุณภาพของบุคลากรประจำการ เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจและสามารถปฏิบัติงานสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีจุดมุ่งหมายที่คุณภาพของนักเรียน
- 3) การนิเทศการศึกษา เน้นบรรยากาศแห่งความเป็นประชาธิปไตย การทำงานร่วมกัน ยอมรับซึ่งกันและกัน การเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้นำและผู้ตาม ตลอดจนความรับผิดชอบต่อผลงานร่วมกัน

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2536) ได้ให้หลักในการนิเทศการศึกษาไว้ ดังนี้

- 1) การนิเทศต้องมีความถูกต้องตามหลักวิชา
- 2) การนิเทศเป็นการช่วยกระตุ้น ประสานงานและแนะนำให้เกิดความเจริญงอกงามแก่ผู้สอนและผู้เรียนมากกว่าการจับผิด
- 3) การนิเทศตั้งอยู่บนรากฐานของประชาธิปไตย
- 4) การนิเทศเป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

กล่าวโดยสรุป หลักการนิเทศการศึกษา เป็นกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ เป็นประชาธิปไตย เป็นการกระตุ้นให้เกิดผลสำเร็จของงานที่มีประสิทธิภาพ มีขวัญและกำลังใจดี

2.1.3 จุดมุ่งหมายของการศึกษา

การนิเทศการศึกษาเป็นการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ จำเป็นต้องกำหนดจุดมุ่งหมายของการนิเทศไว้เพื่อให้เป็นแนวปฏิบัติให้ชัดเจน ได้มีผู้กำหนดจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

อบรม สันติบาล (2521) เสนอแนะว่า จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษามี 2 ประการ คือ

จุดมุ่งหมายทั่วไป เพื่อส่งเสริมและเสริมสร้างสิ่งต่อไปนี้แก่ครู

- 1) ความเป็นผู้นำ
- 2) ความมีมนุษยสัมพันธ์
- 3) ความสามารถในการสอน การวัดผลและประเมินผล

จุดมุ่งหมายเฉพาะ

- 1) เพื่อให้ครูมีการปรับปรุงการสอนในวิชาต่าง ๆ
- 2) เพื่อให้ครูมีทักษะในการสอนตามวิธีการ และเทคนิคที่ดี
- 3) เพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในงานวิชาการที่ใหม่และทันสมัย
- 4) เพื่อให้ครูได้ใช้วิชาการวัดผลที่ถูกต้อง และเหมาะสมทันสมัยกับสภาพเหตุการณ์และโรงเรียน

Briggs และ Justman (อ้างถึงใน ชารีย์ มณีศรี, 2523) ได้สรุปจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ 4 ประการ ได้แก่

- 1) เพื่อส่งเสริมความเป็นผู้นำในวิชาชีพ (Professional Leadership)
- 2) เพื่อพัฒนาการสอนของครูให้ดีขึ้น (Improvement of teaching)
- 3) เพื่อส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของครู (Aiding teacher's growth)

4) เพื่อนำทางให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างคณะครูกับชุมชน

(Guiding staff and community relations)

Minor (1964) อ้างใน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2528)

ให้ความเห็นว่า จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา ได้แก่

- 1) เพื่อช่วยเหลือครูให้เข้าใจเด็กดีขึ้น
- 2) เพื่อช่วยพัฒนาครูให้เกิดความรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ เป็นที่ยอมรับของผู้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงาน
- 3) เพื่อช่วยครูในการจัดหาและเลือกวัสดุอุปกรณ์ ที่จะนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อการสอน
- 4) ช่วยเหลือครูปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น
- 5) สร้างลักษณะความเป็นผู้นำให้แก่ครู โดยการนำเอาความสามารถพิเศษ และประสบการณ์ของเขามาใช้ให้เป็นประโยชน์ โดยการให้เป็นที่ยอมรับของครูใหญ่
- 6) เพื่อช่วยให้ครูรู้จักการประเมินผลการเรียนของเด็กอย่างมีประสิทธิภาพ
- 7) กระตุ้นให้ครูรู้จักการประเมินผลงานของตนเอง
- 8) ช่วยเหลือครูมีความรู้สึกว่าได้รับผลสำเร็จ มีความอบอุ่นใจ ปลอดภัยและมีความเชื่อมั่นในตนเอง
- 9) กระตุ้นให้ครูร่วมมือกันพัฒนาหลักสูตร เพื่อปรับปรุงเนื้อหาหลักสูตร
- 10) ช่วยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อช่วยให้ชุมชนเข้าใจถึงแผนการศึกษาของโรงเรียน ปัญหาของโรงเรียนและนักเรียน

พนัส หันนาคินทร์ (2524) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา มีจุดมุ่งหมายสำคัญที่การปรับปรุงส่งเสริมการเรียนการสอนให้ดีขึ้น การนิเทศมิใช่เป็นการบังคับหรือจับผิด การนิเทศการสอนเป็นการช่วยเหลือร่วมมือซึ่งกันและกัน เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ดังนั้นการนิเทศการสอนจึงตั้งอยู่บนรากฐานมนุษยสัมพันธ์อันดี

สังัด อุทรานันท์ (2529) ได้ให้ความเห็นว่า จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา คือ

- 1) เพื่อพัฒนาคน การนิเทศการศึกษาเป็นการให้คำแนะนำ ช่วยเหลือให้คนงานการทำงานให้ดีขึ้น
- 2) เพื่อพัฒนางาน การนิเทศการศึกษาเป็นการสร้างสรรค์ วิธีการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
- 3) เพื่อประสานสัมพันธ์ การนิเทศการศึกษาเป็นการสร้างความร่วมมือสร้างความเข้าใจในการทำงานร่วมกัน ตลอดจนความเข้าใจระหว่างกลุ่มคนกับสังคมโดยรวม

4) เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ การนิเทศการศึกษาเป็นการสร้างความมั่นคง ความสบายใจและมีกำลังใจในการทำงาน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) ได้กำหนดความมุ่งหมายของงานนิเทศการศึกษาไว้ในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2533 ดังนี้

1) เพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนในความรับผิดชอบของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

2) เพื่อแก้ปัญหา ให้ความช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่ผู้บริหาร ผู้สอนและบุคลากรของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในการดำเนินงานจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตรให้บรรลุจุดหมาย ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร และนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

3) เพื่อพัฒนาวัฒนธรรม เทคโนโลยี รูปแบบการเรียนการสอนและการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ ตลอดจนพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

4) เพื่อพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ให้ความรู้ ทักษะและประสบการณ์อันจำเป็นในการจัดการเรียนการสอนและสามารถแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินงานดังกล่าวได้รวมทั้งให้มีขวัญและกำลังใจในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ให้บรรลุวัตถุประสงค์ ตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

5) เพื่อให้คำปรึกษาและประสานงานทางวิชาการ แก่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด หรือสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหรือกิ่งอำเภอและโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนงานองค์การระหว่างประเทศ

6) เพื่อประสานงานและให้ความร่วมมือกับสำนักงานศึกษาธิการเขต สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดและสำนักงานศึกษาธิการอำเภอ ดำเนินโครงการและงานพัฒนาต่าง ๆ ที่กระทรวงและกรมมอบหมายไปยังเขตการศึกษา จังหวัด และอำเภอ

จากแนวคิดเกี่ยวกับจุดหมายของการนิเทศศึกษาดังกล่าว พอสรุปได้ว่าจุดหมายของการนิเทศการศึกษา คือ เป้าหมายในการช่วยเหลือให้โรงเรียนพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ โดยการพัฒนานักเรียนให้สามารถพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพและทำงานร่วมกันด้วยความสุข

2.1.4 กระบวนการนิเทศการศึกษา

กระบวนการนิเทศการศึกษา เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งผู้นิเทศจะต้องวางแผน กำหนดลำดับขั้นตอนดำเนินการอย่างเป็นระบบไว้ชัดเจน และต่อเนื่องครบวงจร ซึ่งมีนักการศึกษา กล่าวถึงกระบวนการนิเทศการศึกษา ไว้ดังนี้

ยฺหุณ พิศุทกุล (2529) ได้กล่าวถึงกระบวนการนิเทศการศึกษาไว้ ดังนี้

- 1) การวางแผน ก่อนจะกระทำการสิ่งใดจะต้องตั้งเป้าประสงค์ และการวางแผนให้แน่นอนว่าจะทำอะไร เมื่อวางแผนแล้วก็นำไปเขียนโครงการนิเทศ เพื่อดำเนินการต่อไป
- 2) การดำเนินงานจะต้องร่วมกันเป็นคณะ โดยแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจน ว่า ใครเป็นผู้รับผิดชอบในด้านใด ในการทำงานร่วมกันนั้นเมื่อวางแผนร่วมกันแล้วจะต้องลงมือปฏิบัติร่วมกัน ตัดสินใจร่วมกัน และประเมินผลร่วมกัน
- 3) การนำ ผู้นิเทศต้องเป็นผู้ชำนาญทางวิชาการ และพยายามที่จะฝึกความเป็นผู้นำให้กับบุคคลอื่น
- 4) การควบคุม ผู้นิเทศไม่มีอำนาจบังคับบัญชา แต่มีหน้าที่ควบคุมดูแลให้งานนิเทศของตนเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
- 5) การประเมินผล ผู้นิเทศจะต้องรู้จักวิธีการประเมินผล ควรจะได้ประเมินผลในระหว่างดำเนินการ จะได้ติดตามผลและแก้ไขได้ทันที เมื่อสิ้นสุดโครงการแล้วจะต้องประเมินโครงการนิเทศ ตลอดจนประเมินตนเองด้วย

Louis A.Allen (อ้างถึงในสังกัด อุทรานันท์ 2529) ได้กำหนดขั้นตอนในกระบวนการนิเทศการศึกษาโดยใช้อักษรย่อว่า POLCA มีความหมายดังนี้

P (Planning Processes) หมายถึง การวางแผนในการปฏิบัติงานโดยคิดว่าจะทำอะไร กำหนดจุดมุ่งหมายของงาน พัฒนาวิธีดำเนินงาน กำหนดงานที่จะดำเนินการ คาดคะเนถึงผลที่จะได้รับจากโครงการและวางแผนโครงการ

O (Organizing Processes) หมายถึง การจัดโครงสร้างของการดำเนินงาน โดยสร้างเกณฑ์ในการทำงาน จัดหาทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินงาน สร้างความสัมพันธ์ของงาน แบ่งงานโดยกำหนดหน้าที่ในการปฏิบัติงาน มีการประสานงาน มอบหมายอำนาจให้ตามหน้าที่ วางโครงการของหน่วยงาน และพัฒนานโยบายต่าง ๆ

L (Leading Processes) หมายถึง บทบาทในฐานะผู้นำโดยดำเนินการ การวินิจฉัยสั่งการ การคัดเลือกตัวบุคลากร กระตุ้นให้บุคลากรทำงานลงมือปฏิบัติงาน การสาธิตในการปฏิบัติงาน การให้คำแนะนำช่วยเหลือ การติดต่อสื่อสาร การให้กำลังใจ การให้คำแนะนำให้มีความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน ให้ความรู้ในการปฏิบัติงาน แสดงและอธิบายเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน

C (Controlling Processes) หมายถึง การควบคุมการปฏิบัติงาน ดำเนินการพิจารณามอบหมายงาน ให้ความสะดวกในด้านต่าง ๆ พิจารณาลงโทษ มีการแก้ไขทันทีเมื่องานผิดพลาด ให้ออกนอกจากงาน การตัดสินใจและการกำหนดระเบียบในการปฏิบัติงาน

A (Assessing Processes) หมายถึง การตรวจสอบผลการปฏิบัติงานโดยการประเมินผลการปฏิบัติงาน วัดผลการปฏิบัติงาน วิจัยผลการปฏิบัติงาน

Harris (1975) (อ้างในสังกัด อุทรานันท์, 2529) ได้เสนอกระบวนการนิเทศการศึกษาไว้ 6 ขั้นตอนดังนี้ คือ

- 1) ประเมินสภาพการทำงาน (Assessing)
- 2) จัดลำดับความสำคัญของงาน (Prioritizing)
- 3) ออกแบบวิธีการทำงาน (Designing)
- 4) ประสานงาน (Coordinating)
- 5) นำการทำงาน (Directing)

สำหรับรายละเอียดในการทำงานแต่ละขั้นตอนมีดังนี้

1) การประเมินสภาพการทำงาน เป็นกระบวนการศึกษาถึงสถานภาพต่าง ๆ รวมทั้งข้อมูลที่สำคัญ เพื่อจะนำมาเป็นตัวกำหนดถึงความต้องการที่จำเป็นเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งประกอบด้วยงานต่อไปนี้คือ

(1) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการศึกษาหรือพิจารณาธรรมชาติ และความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ

(2) สังเกตสิ่งต่าง ๆ ด้วยความรอบคอบถี่ถ้วน

(3) ทบทวนและตรวจสอบสิ่งต่าง ๆ ด้วยความระมัดระวัง

(4) วัดพฤติกรรมการทำงาน

(5) เปรียบเทียบพฤติกรรมการทำงาน

2) การจัดลำดับความสำคัญของงาน เป็นกระบวนการกำหนดเป้าหมาย จุดประสงค์ และกิจกรรมต่าง ๆ ตามลำดับความสำคัญจะประกอบด้วยงานต่อไปนี้คือ

(1) กำหนดเป้าหมาย

(2) ระบุจุดประสงค์ในการทำงาน

(3) กำหนดทางเลือก

(4) จัดลำดับความสำคัญ

3) ออกแบบวิธีการทำงาน เป็นกระบวนการวางแผนหรือกำหนดโครงการต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยประกอบด้วยงานต่อไปนี้คือ

- (1) จัดสายงานให้ส่วนประกอบต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กัน
 - (2) หาวิธีการนำเอาทฤษฎีหรือแนวคิดไปสู่การปฏิบัติ
 - (3) เตรียมการต่าง ๆ ให้พร้อมที่จะทำงาน
 - (4) จัดระบบการทำงาน
 - (5) กำหนดแผนในการทำงาน
- 4) จัดสรรทรัพยากร เป็นกระบวนการกำหนดทรัพยากรต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์ในการทำงาน ซึ่งประกอบด้วยงานต่อไปนี้คือ
- (1) กำหนดทรัพยากรที่ต้องใช้ตามความต้องการของหน่วยงาน
 - (2) จัดสรรทรัพยากรให้หน่วยงานต่าง ๆ
 - (3) กำหนดทรัพยากรที่จำเป็นจะต้องใช้สำหรับจุดมุ่งหมายบางประการ
 - (4) มอบหมายบุคลากรให้ทำงานในแต่ละโครงการ หรือแต่ละเป้าหมาย
- 5) การประสานงาน เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับคน เวลา วัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกทุก ๆ อย่าง เพื่อจะทำให้การเปลี่ยนแปลงบรรลุผลสำเร็จซึ่งประกอบด้วยงานต่อไปนี้
- (1) ประสานการปฏิบัติงานในฝ่ายต่าง ๆ ให้ดำเนินการไปด้วยกันด้วยความราบรื่น
 - (2) สร้างความกลมกลืนและความพร้อมเพรียงกัน
 - (3) ปรับการทำงานในส่วนต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพให้มากที่สุด
 - (4) กำหนดเวลาในการทำงานในแต่ละช่วง
 - (5) สร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้น
- 6) นำการทำงาน เป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดสภาพที่เหมาะสม สามารถบรรลุผลแห่งการเปลี่ยนแปลงให้มากที่สุด ซึ่งได้แก่
- (1) แต่งตั้งบุคลากร
 - (2) กำหนดแนวทางหรือเกณฑ์ในการทำงาน
 - (3) กำหนดระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับเวลา ปริมาณ หรืออัตรา เร็วในการทำงาน
 - (4) แนะนำการปฏิบัติงาน
 - (5) ชี้แจงกระบวนการทำงาน
 - (6) ตัดสินใจทางเลือกในการปฏิบัติงาน

สังัด อุทรานันท์ (2529) ได้เสนอแนะกระบวนการนิเทศการศึกษาไว้ 5 ขั้นตอน ซึ่งมีชื่อเรียกด้วยตัวอักษรย่อว่า PIDRE ดังนี้

- ขั้นที่ 1 วางแผนการนิเทศ (Planing-P)
- ขั้นที่ 2 ให้ความรู้ความเข้าใจในการทำงาน (Informing - I)
- ขั้นที่ 3 ลงมือปฏิบัติงาน (Doing - D)
- ขั้นที่ 4 เสริมสร้างกำลังใจ (Reinforcing - R)
- ขั้นที่ 5 ประเมินผลการนิเทศ (Evaluating - E)

จากกระบวนการนิเทศ แสดงให้เห็นว่า การนิเทศจะประสบผลสำเร็จได้ จำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน และต่อเนื่องกันดังนี้คือ

ขั้นที่ 1 การวางแผนการนิเทศ เป็นขั้นที่ผู้บริหาร ผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศจะทำการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อให้ได้มาซึ่งปัญหาและความต้องการจำเป็นจะต้องมีการนิเทศ รวมทั้งวางแผนถึงขั้นตอนการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการนิเทศที่จะจัดขึ้นอีก

ขั้นที่ 2 ให้ความรู้ในสิ่งที่จะทำ เป็นขั้นตอนของการให้ความรู้ความเข้าใจถึงสิ่งที่ดำเนินการ ขั้นนี้จำเป็นทุกครั้งที่สำหรับการเริ่มนิเทศที่จัดขึ้นใหม่ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดก็ตาม และมีความจำเป็นสำหรับงานนิเทศที่ยังเป็นไปอย่างไม่ได้ผลหรือได้ผลไม่ถึงขั้นที่พอใจ ซึ่งจำเป็นจะต้องทำการทบทวนให้ความรู้ในการปฏิบัติงานที่ถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง

ขั้นที่ 3 การปฏิบัติงาน ประกอบด้วยการทำงานใน 3 ลักษณะ คือ

1) การปฏิบัติงานของผู้รับการนิเทศ เป็นขั้นที่ผู้รับการนิเทศลงมือปฏิบัติงานตามความรู้ความสามารถที่ได้รับมาจากการดำเนินการขั้นที่ 2

2) การปฏิบัติงานของผู้ให้การนิเทศ ขั้นนี้ผู้ให้การนิเทศจะทำการนิเทศ และควบคุมคุณภาพให้งานสำเร็จออกมาทันตามกำหนดเวลา และมีคุณภาพ

3) การปฏิบัติงานของผู้สนับสนุนการนิเทศ ผู้บริหารก็จะให้บริการสนับสนุนในด้านวัสดุอุปกรณ์ตลอดจนเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่จะช่วยให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างได้ผล

ขั้นที่ 4 การสร้างขวัญและกำลังใจ ขั้นนี้เป็นขั้นของการเสริมแรงของผู้บริหาร เพื่อให้ผู้รับการนิเทศมีความมั่นใจและบังเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ขั้นนี้อาจจะดำเนินการไปพร้อม ๆ กัน ขณะที่ผู้รับการนิเทศกำลังปฏิบัติงาน หรือการปฏิบัติงานได้เสร็จสิ้นไปแล้วก็ได้

ขั้นที่ 5 การประเมินผลเป็นขั้นที่ผู้นิเทศทำการประเมินผลการดำเนินงานที่ได้ดำเนินการผ่านไปแล้ว เมื่อการประเมินผลการนิเทศหากพบว่า มีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างหนึ่งอย่างใด ที่ทำให้การดำเนินงานไม่ได้ผลก็สมควรจะต้องทำการปรับปรุงแก้ไข ซึ่งการปรับปรุงแก้ไขอาจจะทำได้โดยการให้ความรู้ในสิ่งที่ทำใหม่อีกครั้งหนึ่ง

การดำเนินการนิเทศตามกระบวนการ จะเป็นไปอย่างต่อเนื่องและไม่หยุดนิ่ง จนกว่าจะบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ หรือสามารถพัฒนาผู้รับการนิเทศให้เป็นไปตามต้องการ หากบรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายแล้ว ต้องการจะหยุดกระบวนการทำงานก็ถือว่า การนิเทศได้สิ้นสุด

สุดลงแล้ว ครั้นต้องการเริ่มนิเทศในสิ่งใหม่หรือตั้งเป้าหมายใหม่ก็ต้องดำเนินการตั้งแต่เริ่มแรก คือวางแผนการทำงานโดยให้ความรู้ในสิ่งที่จะทำ ลงมือปฏิบัติงาน ผู้บริหารจะต้องสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานและหลังการทำงานผ่านไป และขั้นสุดท้าย คือ การประเมินผล

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2536) ได้กำหนดขั้นตอนของกระบวนการนิเทศการศึกษาไว้ 3 ขั้น ดังนี้

1) ขั้นการเตรียมการ ประกอบด้วย

- (1) ขั้นการสำรวจ ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ
- (2) ขั้นการวางแผน และการกำหนดทางเลือก
- (3) ขั้นการสร้างสื่อ เครื่องมือ และพัฒนาเทคนิคการนิเทศ

2) ขั้นดำเนินการ เป็นขั้นการปฏิบัติการนิเทศตามแผนปฏิบัติการ ซึ่งผู้บริหารหรือผู้นิเทศจำต้องใช้วิธีการพฤติกรรมศาสตร์ในด้านภาวะผู้นำ การจูงใจ การสื่อความหมาย และกระบวนการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ

3) ขั้นประเมินผล เป็นขั้นการประเมินและรายงานผลการนิเทศ ซึ่งผู้บริหารหรือผู้นิเทศจำต้องใช้หลักวิชาการวางแผน การบริหารโครงการ และการประเมินผลโครงการ

ดังนั้นในการจะออกนิเทศการศึกษาจะต้องมีการวางแผนอย่างดีเยี่ยมในทุกขั้น จึงจะทำให้การนิเทศครั้งนั้น ๆ มีความหมาย และสามารถให้คำแนะนำ บริक्षा ชี้แนะ ปรับปรุงการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2533) ได้กำหนดลำดับขั้นตอนกระบวนการนิเทศการศึกษาไว้ 5 ขั้นดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการนิเทศ ผู้นิเทศควรหาซื้อและเครื่องมือตรวจสอบการเรียนการสอน เครื่องมือประเมินผลการสอน เครื่องมือประเมินโครงการ เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้านต่าง ๆ ของกลุ่มเป้าหมายในการนิเทศเสียก่อนว่ามีปัญหาด้านใดมากที่สุด ตามลำดับ

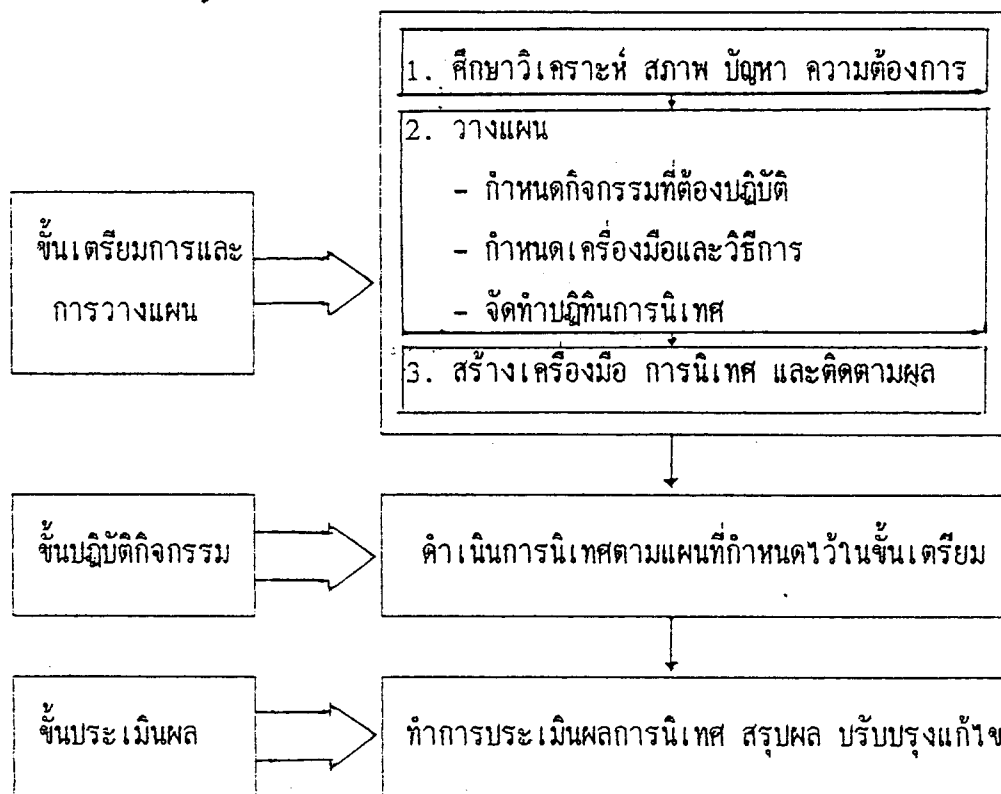
ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนและกำหนดทางเลือก ผู้นิเทศควรใช้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดถึงปัญหาสำคัญ ๆ ในขั้นตอนที่ 1 มาใช้ในการวางแผนและกำหนดทางเลือกที่เหมาะสมและเป็นไปได้มากที่สุดในการแก้ปัญหา โดยการนิเทศ

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างสื่อและเครื่องมือในการนิเทศ ผู้นิเทศส่วนมากจะประสบปัญหาเรื่องสื่อ และเครื่องมือในการนิเทศ เพราะขาดความรู้ความเข้าใจ หรือไม่มีเวลาเพียงพอ

ขั้นตอนที่ 4 การปฏิบัติการนิเทศ เป็นขั้นตอนการนำสื่อและเครื่องมือไปใช้ในการเสนอแนะ เพื่อแก้ปัญหาที่พบจากขั้นตอนที่ 1 ได้แก่ กิจกรรม และแบบฝึกทักษะต่าง ๆ

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลการนิเทศ เป็นขั้นตอนการประเมินผลว่าการดำเนินการนิเทศประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายเพียงใด ผู้นิเทศควรนำผลการนิเทศไปใช้ปรับปรุงกระบวนการนิเทศให้ดีขึ้นในครั้งต่อไป

บุญชม ศรีสะอาด (2536) ได้เปรียบเทียบกระบวนการนิเทศแต่ละขั้นตอนไว้ดังแผนภูมิที่ 1 ต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 1 เปรียบเทียบกระบวนการนิเทศแต่ละขั้นตอน
(บุญชม ศรีสะอาด, 2536)

กล่าวโดยสรุปแล้ว การดำเนินการนิเทศการศึกษาจะต้องจัดกระบวนการอย่างมีแบบแผนตามลำดับขั้นตอนต่อเนื่องกันอย่างมีระเบียบ ตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์ มีเหตุผลและความเป็นไปได้ จึงจัดได้ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียม ขั้นปฏิบัติ และขั้นประเมินผล

ขั้นเตรียมการและการวางแผน เป็นการเตรียมก่อนปฏิบัติการนิเทศ ซึ่งประกอบด้วย การศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ การวางแผน การสร้างเครื่องมือ นิเทศ ติดตามผล

ขั้นปฏิบัติกิจกรรม เป็นการนำกิจกรรมที่ได้กำหนดไว้ในขั้นตอนการวางแผนมาดำเนินการ

ขั้นประเมินผล เป็นการประเมินผลการนิเทศแต่ละกิจกรรม ว่าบังเกิดผลมากน้อยเพียงใด มีปัญหา มีจุดบกพร่อง อย่างไร

2.2 การนิเทศระดับก่อนประถมศึกษา

การนิเทศระดับก่อนประถมศึกษา จะเสนอรายละเอียดตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

2.2.1 ความจำเป็นของการนิเทศการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

การนิเทศการศึกษา ระดับก่อนประถมศึกษา หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันของศึกษานิเทศก์และบุคลากรในโรงเรียน เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษา ให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ให้เด็กมีความพร้อมในการเรียนทั้ง 4 ด้าน อันได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคมและด้านสติปัญญา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534)

ในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา นั้น นอกจากผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา ซึ่งถือว่ามีความสำคัญเพราะเป็นผู้นับถือ มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงต่อการจัดกิจกรรมการเตรียมความพร้อมให้เด็กแล้ว ยังมีบุคคลอื่นที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อการพัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร ซึ่งมีบทบาทหน้าที่โดยตรงต่อการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ และมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน นั่นคือความจำเป็นของการนิเทศการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) ได้กล่าวถึงความจำเป็นของการนิเทศการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ไว้ดังนี้

1) การนิเทศการศึกษา ระดับก่อนประถมศึกษา มีความจำเป็นต่อการทำให้ครูเป็นบุคคลที่ทันสมัยอยู่เสมอ จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีอยู่ตลอดเวลา ทำให้เกิดพัฒนาการทางการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาทั้งทางทฤษฎี และทางปฏิบัติ ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย การวิเคราะห์หรือการอภิปราย มักมีประโยชน์และให้ข้อคิดแก่ครูผู้สอน ซึ่งการนิเทศการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาสามารถให้การช่วยเหลือได้

2) การนิเทศการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา มีความจำเป็นต่อการพัฒนางานของครูผู้สอน แม้ครูผู้สอนจะได้รับการฝึกฝนมาแล้วเป็นอย่างดี แต่ก็จำเป็นต้องปรับปรุงการฝึกฝนอยู่เสมอในขณะทำงาน

3) การนิเทศการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา มีความจำเป็นต่อการช่วยเหลือครูให้จัดเตรียมกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสามารถและความแตกต่างของเด็กแต่ละคนได้เป็นอย่างดี

4) การนิเทศ ช่วยให้ผู้สอนจัดประสบการณ์ และกิจกรรมที่ถูกต้องและเหมาะสม แก่เด็กระดับก่อนประถมศึกษา

5) ครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษาต้องพัฒนางานสอนของตนอย่างสม่ำเสมอ

6) การให้ความร่วมมือกับบุคลากรทางการศึกษา หรือผู้นิเทศในเรื่องที่เกี่ยวกับการ พัฒนาเด็กเป็นการพัฒนาประสิทธิภาพทางการสอนของครู

7) การสำรวจตัวเองของครู เป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยพัฒนางานสอนให้ดีขึ้นได้ถ้าทำอย่าง สม่ำเสมอด้วยความซื่อสัตย์ และนำสิ่งที่ควรแก้ไขมาดำเนินการ

8) ครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา มีบทบาทหน้าที่โดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพของเด็ก ระดับก่อนประถมศึกษา

2.2.2 จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา ระดับก่อนประถมศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ(2529) ได้กล่าวไว้ถึงจุดมุ่งหมายของ การนิเทศระดับก่อนประถมศึกษาไว้ 2 ประการ คือ

1) การบรรลุจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ได้แก่ ความพร้อมในการเรียนของนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา มีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ด้าน ร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคมและด้านสติปัญญา

2) การพัฒนาให้ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนให้มีเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียน การสอนระดับก่อนประถมศึกษา มีความพึงพอใจที่ได้จัดการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมาย ของการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ตลอดจนความคิดที่จะปรับปรุงงานและพัฒนาตนเอง ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.2.3 ขอบข่ายของการนิเทศการศึกษา ระดับก่อนประถมศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529) ได้กำหนดขอบข่าย การนิเทศการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาไว้ 2 ประการ ดังนี้

1) บุคลากรผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ

บุคลากรผู้นิเทศ ได้แก่ ศึกษาานิเทศก์และผู้นิเทศของศูนย์พัฒนาการศึกษา ระดับก่อนประถมศึกษา

บุคลากรผู้รับการนิเทศ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนระดับก่อน ประถมศึกษา

2) งานที่จะนิเทศในระดับก่อนประถมศึกษา จัดว่าเป็นงานในหน้าที่และความ รับผิดชอบโดยตรงของผู้นิเทศการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา มี 2 เรื่อง คือ

(1) งานผู้บริหารโรงเรียน ในการบริหารโรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้น ผู้บริหารโรงเรียนมีงานในหน้าที่และความรับผิดชอบที่จะต้องดำเนินการดังนี้

ก. การจัดสิ่งสนับสนุนและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษา สำหรับการจัดการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษาให้เพียงพอต่อความต้องการและจำเป็น

ข. การจัดอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและบริเวณโรงเรียนให้สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษา

ค. การจัดทำให้มีการเรียนการสอนนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา จนบรรลุจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

(2) งานของครูผู้สอน ในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษานั้น ครูผู้สอนเป็นผู้ที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นผู้ปฏิบัติงานในหน้าที่ และความรับผิดชอบของครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา มีดังนี้

ก. การจัดประสบการณ์การเตรียมความพร้อมสำหรับนักเรียนให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน นักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาตามที่กำหนดไว้ในแผนการจัดประสบการณ์ และแผนการจัดประสบการณ์

ข. การจัดห้องเรียนให้เอื้อต่อการจัดประสบการณ์การเตรียมความพร้อมสำหรับนักเรียน

ค. การสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้จูงใจนักเรียนมาเรียน

ง. การศึกษาพฤติกรรมและพัฒนาการของนักเรียน

จ. การวัดและการประเมินผลความพร้อมทางการเรียนของนักเรียน

ฉ. การดูแลนักเรียนในห้องเรียน ตลอดเวลาที่นักเรียนอยู่ในโรงเรียน

2.2.4 กระบวนการนิเทศการศึกษา ระดับก่อนประถมศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529) ได้กำหนดกระบวนการนิเทศการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา 4 ขั้นตอน ได้แก่

1) การศึกษาสภาพปัจจุบัน/ปัญหาและความต้องการ

2) การวางแผนการนิเทศการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

3) การปฏิบัติการนิเทศการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

4) การประเมินผล และรายงานผลการนิเทศการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

เพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการนิเทศการศึกษา สามารถปรับได้เป็น 3 ขั้นตอนได้แก่

1) ขั้นเตรียมการและวางแผนนิเทศการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ประกอบด้วย

(1) การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ เป็นการศึกษาค้นหาความจำเป็นในการนิเทศการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา จากการศึกษาสภาพปัจจุบันจะสามารถกำหนดปัญหาหรือความต้องการการนิเทศ ซึ่งเป็นข้อมูลที่จะนำไปใช้ในการวางแผนนิเทศในขั้นต่อไป

(2) การวางแผนการนิเทศระดับก่อนประถมศึกษา จากการศึกษาสภาพปัจจุบันจะทำให้ทราบว่าการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา สัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาหรือมีปัญหาคืออะไร มีโรงเรียนจำนวนมากน้อยเพียงใดที่มีปัญหาเหล่านั้นงานในขั้นต่อไปคือ การพิจารณาว่าจะให้ความช่วยเหลือ หรือให้คำแนะนำ หรือจัดกิจกรรมเสริมอย่างไรจึงจะช่วยให้โรงเรียนแก้ปัญหานั้นได้

2) ขั้นปฏิบัติการนิเทศการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา เป็นขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรมตามโครงการ/แผนงานนิเทศที่จัดทำขึ้น จากการศึกษาวางแผนการนิเทศการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

3) ขั้นประเมินผล การนิเทศการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาการประเมินผลที่ควรจะต้องจัดทำ 2 ประการ คือ

(1) การประเมินผลการปฏิบัติงาน ตามโครงการนิเทศแต่ละโครงการ ผู้รับผิดชอบในการประเมิน คือผู้รับผิดชอบโครงการ เป็นการประเมินผลเพื่อตรวจสอบการปฏิบัติงานว่าได้ผลตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่

(2) การประเมินผลแผนนิเทศ เป็นการประเมินผลสรุปรวมการปฏิบัติงานตามแผนนิเทศทั้งหมด ว่าสามารถแก้ปัญหาหรือช่วยเหลือให้โรงเรียนได้แก้ปัญหาได้ตามที่กำหนดไว้หรือไม่

การประเมินผลทั้ง 2 ลักษณะนี้ เมื่อประเมินผลเรียบร้อยแล้ว ควรจัดทำรายงานเสนอสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

2.3 การนิเทศในโรงเรียน ระดับก่อนประถมศึกษา

การนิเทศในโรงเรียน ระดับก่อนประถมศึกษา เป็นการปฏิบัติการนิเทศระดับก่อนประถมศึกษาภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ดังนั้น แนวปฏิบัติต่าง ๆ จึงมีความสอดคล้องกับการนิเทศการศึกษา และการนิเทศการศึกษาระดับก่อน

ประถมศึกษา จะเสนอรายละเอียดตามลำดับหัวข้อ ต่อไปนี้

2.3.1 ความหมายของการนิเทศในโรงเรียน ระดับก่อนประถมศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529) ได้ให้ความหมายของการนิเทศในโรงเรียน ระดับก่อนประถมศึกษา หมายถึง ความพยายามทุกชนิดของผู้ที่อยู่ในโรงเรียน ในการที่จะปรับปรุงสร้างเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอนภายในโรงเรียนให้ดีขึ้น ซึ่งเป็นการพัฒนาครูผู้สอน ได้ปฏิบัติหน้าที่ในการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนในระดับก่อนประถมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดสัมฤทธิ์ผล

2.3.2 หลักการนิเทศในโรงเรียน ระดับก่อนประถมศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529) กำหนดหลักการนิเทศในโรงเรียนระดับก่อนประถมศึกษา ไว้ดังนี้

- 1) การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นการพัฒนาคุณภาพ และประสิทธิภาพการเรียนการสอน ซึ่งเป็นการปฏิบัติการร่วมกันระหว่างผู้บริหารและครูผู้สอน
- 2) ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหาร ครูวิชาการ ครูผู้สอน มีความสำคัญต่อการเรียนการสอน ระดับก่อนประถมศึกษา ต้องร่วมมือ ร่วมพลัง และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่าง เป็นระบบ เพื่อตนเองอย่างมีเกียรติภูมิ
- 3) ต้องใช้สภาพผู้นำ คือความสามารถในหลายด้าน เพื่อประสานความคิด จิตใจแรงเร้าให้เห็นทิศทางร่วมกันในการทำงานด้วยความเต็มใจ จริงใจและสุจริตในการทำงาน
- 4) ทำงานแบบประชาธิปไตย คือ ร่วมกันรับผิดชอบตั้งแต่ต้นจนถึงสุดท้ายของผลงานทุกคน ร่วมกันแสวงหาวิธีการทำงานที่ถูกต้อง มีเป้าหมายชัดเจน ทำงานแบบมิตรไมตรี ให้ทุกคนคิดว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงาน
- 5) เลือกวิธีการนิเทศที่เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และสถานการณ์ของโรงเรียน ซึ่งจะช่วยให้การนิเทศภายในโรงเรียนประสบผลสำเร็จ
- 6) ผู้บริหารต้องเข้าใจถึงกระบวนการนิเทศ มีเทคนิคการนิเทศ และทุกคนมีความพร้อมที่จะทำงานด้านวิชาการอย่างจริงจัง ต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน

2.3.3 ขอบข่ายของการนิเทศภายในโรงเรียน ระดับก่อนประถมศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ(2529) ได้กำหนดขอบข่ายของการนิเทศในโรงเรียน ระดับก่อนประถมศึกษา ไว้ 2 ขอบข่ายดังนี้

1) บุคลากรผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ

บุคลากรผู้นิเทศ ได้แก่ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหารและครูวิชาการ

ผู้รับการนิเทศ ได้แก่ครูผู้สอน ระดับก่อนประถมศึกษา

ซึ่งบุคลากรทั้ง 2 ฝ่าย จะต้องให้ความร่วมมือกันในการที่จะปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนภายในโรงเรียน

2) งานที่จะนิเทศในระดับก่อนประถมศึกษา

ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องนิเทศ ติดตาม กำกับและประเมินผล เช่นเดียวกับการศึกษาในระดับอื่น ๆ โดยมุ่งเน้นการพัฒนางานในระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียน แบ่งงานนิเทศออกเป็น 2 งาน ดังนี้

(1) งานนิเทศทั่วไป ได้แก่

ก. งานวิชาการ

ข. งานกิจการนักเรียนและงานโครงการ

ค. งานบุคลากร

ง. งานอาคารสถานที่

จ. งานความสัมพันธ์กับชุมชน

ฉ. งานนิเทศติดตามผล ประเมินผล แผนงานโครงการงานต่าง ๆ ของห้องเรียน

(2) งานนิเทศการเรียนการสอน

ก. การช่วยเหลือครูผู้สอนในการพัฒนาการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษา

ข. การส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและเสริมความสามารถในการใช้หลักสูตร

ค. การช่วยเหลือส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูผู้สอน และความก้าวหน้าในวิชาชีพครู

ง. การสนับสนุน อำนวยความสะดวก และบริการครูผู้สอนในการใช้อุปกรณ์สื่อการเรียนการสอน นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม การทดลองการวิจัยการสอนใหม่ๆ ที่ตอบสนองจุดหมายของหลักสูตร

จ. การเสริมสร้างบรรยากาศในการทำงานร่วมกัน และการบำรุงขวัญและกำลังใจของครู

จ. การประเมินผลแผนงานโครงการนิตศการศึกษา จะเป็นงานที่
ช่วยพัฒนาการศึกษาของระดับก่อนประถมศึกษา

2.3.4 จุดมุ่งหมายของการนิตศในโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) ได้กำหนดจุดมุ่งหมาย
ของการนิตศในโรงเรียน ระดับก่อนประถมศึกษา ไว้ดังนี้

- 1) เพื่อให้ครูผู้สอนเข้าใจจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา
- 2) เพื่อให้ครูผู้สอนมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องเด็ก มองเห็นปัญหาความ
ความต้องการ และธรรมชาติของเด็ก
- 3) เพื่อให้ครูได้พัฒนากระบวนการทำงานร่วมกัน ซึ่งจะเป็นผลให้ครูผู้สอนมี
ความสามารถดังนี้
 - (1) สอนอย่างมีเป้าหมาย มีวัตถุประสงค์ชัดเจน
 - (2) มีความรู้ และทักษะในการวิเคราะห์ปัญหาการเรียนการสอนของตนเอง
และประเมินผลงานได้ดีขึ้น
 - (3) สามารถประเมินตนเอง รู้จักตนเองมากขึ้น ว่าตนเองมีความสามารถ
ใดบ้าง และต้องแก้ไขปรับปรุงด้านใดบ้าง
 - (4) มีกระบวนการทำงานร่วมกันตามแบบประชาธิปไตย มีลักษณะการเป็น
ผู้นำ และผู้ตามที่ดี เป็นที่ยอมรับของคณะครูในโรงเรียน
- 4) เพื่อให้ครูมีความรัก ความผูกพัน มีขวัญและกำลังใจในการทำงานที่ดีขึ้น
เพราะทุกคนมีศรัทธาต่อกัน ทำให้การปฏิบัติงานได้ผลดี และทำงานด้วยความสุข

2.3.5 กระบวนการนิตศภายในโรงเรียน ระดับก่อนประถมศึกษา

กระบวนการนิตศภายในโรงเรียน ระดับก่อนประถมศึกษา ดำเนินการ
เช่นเดียวกับการนิตศศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา
แห่งชาติ, 2530) สามารถแบ่งได้เป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) ขั้นเตรียมและวางแผนการนิตศในโรงเรียน ระดับก่อนประถมศึกษา
ประกอบด้วย
 - (1) การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ซึ่งมีขั้นตอนการ
ดำเนินงานดังนี้

ก. การประมวลภารกิจของโรงเรียน ภารกิจหมายถึงสิ่งที่ระบบงาน
องค์การ หน่วยงาน คณะกรรมการ ทีมงาน คณะทำงาน ชุดทำงาน อย่างใดอย่างหนึ่งที่

มอบหมายให้รับผิดชอบ ดูแล และปฏิบัติการในเรื่องนั้นโดยตรง เป็นสิ่งที่มีความพร้อมกับการจัดตั้ง
หน่วยงาน หรือระบบงานนั้นขึ้นมา

โรงเรียนซึ่งอยู่ในระดับปฏิบัติการ เป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงที่จะต้องจัดการเรียนการสอน
ระดับก่อนประถมศึกษา ให้สัมฤทธิ์ผลตามภารกิจที่ถูกกำหนดไว้ เป็นภารกิจที่ผู้บริหารโรงเรียน
และคณะครู ทุกคนในโรงเรียน จะต้องร่วมรับผิดชอบ และร่วมมือกับผู้บริหารงานให้บรรลุภารกิจนี้
นอกจากภารกิจหลักข้อนี้แล้ว อาจมีภารกิจอื่น ๆ ซึ่งอาจประมวลได้จากเอกสาร เช่น แผนการ
ศึกษาแห่งชาติ และแผนพัฒนาการประถมศึกษาแห่งชาติ นโยบายและแผนการประถมศึกษาจังหวัด
การประมวลภารกิจนี้จะเป็นการช่วยทบทวน ตรวจสอบภารกิจของโรงเรียน ซึ่งจะส่งผล
ให้บุคลากรในโรงเรียนได้ตระหนักถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของตน

จ. กำหนดประเภทของขอบข่ายของงานที่จะต้องดำเนินการใน
ภารกิจแต่ละอย่าง หมายถึง การกำหนดงานที่จะต้องดำเนินการ ซึ่งจะช่วยให้เห็นถึงขอบข่าย
ของงานที่สัมพันธ์กับภารกิจแต่ละข้อ มีงานใดบ้างที่จะต้องดำเนินการให้ถึงสภาพที่คาดหวังไว้
หรือเกณฑ์หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้ ถือเป็นจุดสุดท้ายของงาน การกำหนดประเภทและขอบข่าย
ของงานอาจพิจารณาได้จากพระราชบัญญัติ กฎกระทรวง ระเบียบ หรือแนวปฏิบัติที่สำนักงาน
คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ หรือหน่วยงานที่มีอำนาจควบคุมเป็นผู้กำหนด หรือหลักการ
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ค. การกำหนดระดับความคาดหวังหรือจุดสุดท้ายของงานที่แสดง
ระดับสัมฤทธิ์ผลที่พึงประสงค์ หมายถึง การกำหนดสภาพที่คาดหวังไว้ว่าจะเกิดขึ้น หรือผลที่จะ
เกิดขึ้นเมื่อปฏิบัติงานนั้นเสร็จสิ้นแล้ว การกำหนดระดับความคาดหวังหรือจุดสุดท้ายของงานนี้
อาจพิจารณาแนวทางได้จากสิ่งต่อไปนี้

พระราชบัญญัติ หรือระเบียบและแนวปฏิบัติที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา
แห่งชาติ กำหนดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

หลักการ ทฤษฎีการบริหาร และการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษา

แนวการจัดประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษา

เอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

ง. กำหนดสภาพซึ่งสัมฤทธิ์ผล สภาพซึ่งสัมฤทธิ์ผล เป็นสภาพที่
แสดงให้เห็นว่างานในภารกิจแต่ละข้อนั้นจะต้องดำเนินการไปถึงระดับใด ได้ผลเพียงใด จึงจะ
บรรลุระดับความคาดหวัง บรรลุจุดสุดท้ายของงานที่ต้องการ หรือถึงระดับที่พึงประสงค์ไม่ว่าจะ
เป็นในเชิงปริมาณหรือคุณภาพ หรือลักษณะเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นสิ่งซึ่งแสดงให้เห็นถึง
ข้อมูลที่ใช้พิสูจน์สัมฤทธิ์ผลที่คาดหวัง และข้อมูลที่แสดงสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบันของการดำเนินงาน
นั้น ๆ ข้อมูลเหล่านี้ อาจได้มาจากการศึกษา สัมภาษณ์ ตรวจสอบหรือเก็บข้อมูลจากสภาพจริง ๆ

ที่ดำเนินการอยู่ในขณะนั้น

จ. กำหนดปัญหาความต้องการ โดยการเปรียบเทียบสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันกับสภาพที่คาดหวังไว้หรือจุดสุดท้ายของงานว่าแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด ถ้าสภาพปัจจุบันต่ำกว่าหรือยังไม่เป็นไปตามสภาพที่คาดหวังไว้ ก็กำหนดเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไขหรือให้การนิเทศ ถ้าสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับเดียวกับสภาพที่คาดหวังไว้ แต่ยังมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนา ก็กำหนดเป็นความต้องการ

ภารกิจของผู้บริหารโรงเรียน ในการศึกษาสภาพปัจจุบันเพื่อกำหนดปัญหา/ความต้องการนั้น นอกจากจะตรวจสอบ ทบทวน ภารกิจการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาแล้ว ยังมีความจำเป็นที่จะต้องตรวจสอบและทบทวนภารกิจของผู้บริหารโรงเรียน หรืองานในหน้าที่ และความรับผิดชอบของผู้บริหารเพื่อกำหนดปัญหาความต้องการในการนิเทศด้วยมีขั้นตอนการดำเนินงานเช่นเดียวกัน ดังนั้นปัญหา ความต้องการในการนิเทศจึงมาจากการประมวลปัญหาที่ได้จากการประมวลภารกิจการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา และภารกิจของผู้บริหารโรงเรียน

(2) การวางแผนการนิเทศในโรงเรียน ระดับก่อนประถมศึกษา มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

ก. ประมวลปัญหา/ความต้องการ เป็นการรวบรวมปัญหา และความ ต้องการของโรงเรียนเพื่อหาความจำเป็นในการนิเทศ ปัญหาเหล่านี้จะได้มาจากการวิเคราะห์ ภารกิจการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา และการวิเคราะห์ภารกิจของผู้บริหารโรงเรียนในการ บริหารการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ปัญหาที่รวบรวมได้นี้มาจัดลำดับความสำคัญของปัญหา โดยพิจารณาจากความรุนแรงของปัญหา เพื่อที่จะได้พิจารณาให้การนิเทศได้ตามลำดับก่อนหลัง

ข. กำหนดเรื่องที่จะให้การนิเทศ จะเริ่มจากการวิเคราะห์ปัญหา เพื่อค้นหาสาเหตุของปัญหา ซึ่งเป็นข้อมูลที่ใช้เป็นแนวทางการพิจารณาหาหนทางกิจกรรมการนิเทศ ที่เหมาะสม ที่จะช่วยให้โรงเรียนสามารถแก้ปัญหาได้ ทั้งนี้เนื่องจากปัญหาแต่ละปัญหาอาจจะมี สาเหตุที่แตกต่างกัน และในบางครั้งปัญหาเดียวกันอาจมีสาเหตุที่แตกต่างกัน การค้นหา สาเหตุนี้จะช่วยให้สามารถทราบถึงประเด็น หรือเรื่องที่ควรให้การนิเทศ เพื่อที่จะได้ให้การนิเทศให้ ตรงตามความต้องการ หรือตามความจำเป็น

ค. กำหนดกิจกรรมการนิเทศ เมื่อทราบถึงประเด็นหรือเรื่องที่ต้อง ให้การนิเทศแล้ว ในขั้นต่อไปเป็นการพิจารณาว่า ถ้าจะให้สามารถแก้ปัญหาในเรื่องนั้น ๆ ได้ ควรจัดกิจกรรมการนิเทศอย่างไรบ้าง พิจารณาจากกิจกรรมการนิเทศหลาย ๆ กิจกรรมเลือก กิจกรรมที่ดีที่สุดเหมาะสมที่สุด กำหนดเป็นกิจกรรมการนิเทศที่จะนำไปจัดทำเป็นโครงการนิเทศ ต่อไป

สิ่งสำคัญที่ควรจะต้องระลึกถึงอยู่เสมอคือ เมื่อกำหนดกิจกรรมการนิเทศแล้วควรกำหนดสื่อและเครื่องมือจำเป็นที่ต้องใช้ในกิจกรรมการนิเทศด้วย เพราะสื่อและเครื่องมือเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การนิเทศประสบผลสำเร็จ และเครื่องมือที่จะจัดทำขึ้นใช้ในการนิเทศก็คือสื่อและเครื่องมือที่กำหนดไว้ในโครงการนิเทศในส่วนที่ต้องใช้ในกิจกรรมการนิเทศ หรือการวัดและการประเมินผลโครงการนิเทศ ซึ่งจะต้องพิจารณาเลือกใช้ตามความเหมาะสม

ง. จัดทำโครงการนิเทศ เป็นการกำหนดรายละเอียดของ กิจกรรมการนิเทศแต่ละกิจกรรมในสาระสำคัญต่าง ๆ เช่น ความจำเป็นที่จะต้องจัดกิจกรรมการนิเทศนั้น ๆ วัตถุประสงค์ในการจัดเป้าหมาย และขั้นตอนในการดำเนินงาน ระยะเวลางบประมาณที่จะใช้กำหนดวิธีวัดและประเมินผล ตลอดจนผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติการนิเทศ กิจกรรมการนิเทศบางกิจกรรมอาจจัดทำเป็นโครงการนิเทศ แต่บางกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์กันอาจนำมาจัดทำเป็นโครงการนิเทศเพียงหนึ่งโครงการ

2) ขึ้นปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน ระดับก่อนประถมศึกษา

การปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียนระดับก่อนประถมศึกษา หมายถึงการกระทำหรือการปฏิบัติของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในระดับก่อนประถมศึกษา เพื่อก่อให้เกิดความรู้ความสามารถแก่ผู้ปฏิบัติงาน

กิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนมีมากมายหลายกิจกรรม โรงเรียนจะนำวิธีการใดมาใช้ก็ควรคำนึงถึงความเหมาะสมกับสภาพและปัญหาของโรงเรียนแต่ละโรงเรียน เช่น

- ก การเยี่ยมชั้นเรียน
- ข การประชุมปรึกษา
- ค การพบปะสนทนา
- ง การประชุมปฏิบัติการ
- จ การสังเกตการสอน
- ฉ การแจกเอกสาร
- ช การสาธิตการสอน
- ซ การอบรมสัมมนา
- ฌ การบรรยายหรือปาฐกถา
- ฎ การศึกษานอกสถานที่

ก. การเขียนชั้นเรียน

ในการเขียนและการสังเกตชั้นเรียนนั้น จะต้องใช้เวลาอยู่ในห้องเรียน เพื่อสังเกตเงื่อนไขและสถานการณ์ต่าง ๆ หลาย ๆ อย่าง จุดประสงค์ของการเขียนชั้นเรียน ได้แก่

- เพื่อสังเกตครูที่ทำหน้าที่แทนในการปฏิบัติงาน
- เพื่อรับฟังทรัพยากรบุคคลเสนอเรื่องราวต่าง ๆ
- เพื่อพิจารณาการสอนเป็นกลุ่ม ทั้งกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่
- เพื่อสังเกตบทเรียนที่ดีเด่นโดยการเชื้อเชิญจากครู
- เพื่อช่วยเหลือในการประเมินผลการนำเสนอวัสดุอุปกรณ์

การสังเกตเป็นเทคนิคพื้นฐานสำหรับการนิเทศ ผู้นิเทศไม่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าหากมิได้ดูการทำงานของนักเรียน ถ้าหากจุดประสงค์ของการนิเทศเพื่อการปรับปรุงสถานการณ์ทางการเรียนแล้ว ผู้นิเทศจะต้องใช้เวลาอย่างมากอยู่ในสถานที่ ที่มีการเรียนการสอน ผู้นิเทศมีความต้องการจะช่วยในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้นักเรียนบรรลุตามความต้องการของตน นักเรียนทุกคนจะต้องได้รับการสังเกตในขณะทำงานและเวลาเล่นด้วย กล่าวคือ ผู้นิเทศจะต้องทราบกิจกรรมในห้องเรียน ในห้องสมุด ในศูนย์วัสดุอุปกรณ์ ในห้องประชุม โรงฝึกพลศึกษา ในโรงอาหารและในสนามกีฬา นักวิชาการ/ผู้นิเทศจำเป็นต้องสังเกตนักเรียนในทุก ๆ พฤติกรรมทั้งในฐานะ เป็นผู้มีส่วนร่วมและในฐานะ เป็นผู้สังเกตการณ์

ข. การประชุมปรึกษา การประชุมมีจุดมุ่งหมายเพื่อสั่งการ รับทราบนโยบาย ปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ลงมติศึกษาปัญหา แก้ปัญหา ให้อำนาจเสนอแนะ ให้ความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนแสดงผลงานต่าง ๆ เกี่ยวกับงานที่กำลังจะทำ หรือกระทำลงไปแล้ว การประชุมมีหลายแบบ แล้วแต่ความเหมาะสมของเรื่องและความมุ่งหมาย

เนื่องจากภารกิจของครูมีมากในแต่ละวัน ดังนั้นการจัดประชุมครู จึงควรคำนึงถึง ประโยชน์และความจำเป็นของการประชุม ไม่ควรทำให้ครูมีความรู้สึกว่าการประชุมครูเป็นการเสียเวลา ครูใหญ่สามารถจัดกิจกรรมการประชุมครูโดยมุ่งประโยชน์ เพื่อการนิเทศการเรียน การสอนได้โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

- ครูควรมีส่วนร่วมในการกำหนดวาระการประชุม และเตรียมหัวข้อสำหรับ

อภิปราย

- การเป็นผู้นำในการประชุมครูควรหมุนเวียนกันไป
- ควรกำหนดระยะเวลาในการประชุม ตรงต่อเวลา และควรจะประชุมในวันธรรมดา

มีชั่วโมง

- ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของเพื่อนครูเป็นสิ่งที่มีความน่าสนใจมาพิจารณาครูใหญ่และครูควรมีความรู้ความเข้าใจงานเรื่องกลุ่มสัมพันธ์ และนำมาปฏิบัติ

- หัวข้อในการประชุมควรเป็นหัวข้อที่น่าสนใจและจำเป็นสำหรับครู

ค. การพบปะสนทนา เป็นการนิเทศรายบุคคลอย่างหนึ่ง จุดประสงค์สำคัญก็คือ

- สำรวจความต้องการของครู
- กระตุ้นให้ครูปรับปรุงการสอน
- แนะนำครู
- ศึกษาปัญหาของครู
- ประเมินผลการสอนของครู

การพบปะสนทนากันนี้ ผู้นิเทศอาจจะวางแผนการไปพบปะกับครูเอง หรือเกิดจากความต้องการของครูที่จะขอคำแนะนำจากผู้อื่น

สำหรับการนิเทศภายในโรงเรียนเองนั้น ผู้บริหารโรงเรียน คือครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ ฝ่ายวิชาการ หรือครูวิชาการซึ่งทำหน้าที่ผู้นิเทศ ควรเปิดโอกาสให้ครูที่สอนชั้นเด็กเล็กได้มีเวลาพบปะสนทนาปรึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนได้อย่างสะดวก และควรสร้างบรรยากาศของความเป็นกันเองให้มาก เพื่อครูจะได้มีความสบายใจที่จะเข้ามาพบเพื่อปรึกษาหารือขอความเห็น ความช่วยเหลือ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็กน้อย หรือเรื่องที่สำคัญเกี่ยวข้องกับงานในหน้าที่ หรือแม้แต่เรื่องส่วนตัวของครู

การพบปะกันระหว่างครู และผู้นิเทศเป็นวิธีการสำคัญที่ให้โอกาสผู้นิเทศได้ทำงานเป็นรายบุคคลกับครูในเรื่องปัญหาทางวิชาการของแต่ละคน การแนะนำเป็นรายบุคคลนี้ จะได้ผลมาก ถ้าหากกาใช้ถูกวิธี ความสำเร็จของการช่วยเหลือกันนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น เจตคติของครู การวางแผน วิธีพบปะ สภาพการณ์ต่าง ๆ

ง. การประชุมเชิงปฏิบัติการ คือการประชุมเพื่อศึกษาปัญหาและลงมือปฏิบัติจริง การประชุมเชิงปฏิบัติการนี้จะจัดขึ้น เมื่อพิจารณาแล้วว่าเป็นความต้องการของครูและสมาชิกทุกฝ่ายในโรงเรียน เช่น การทำแผนการสอน การประชุมสรุปการเรียนรู้ บทเรียนสำเร็จรูป การประชุมเชิงปฏิบัติการนี้อาจใช้เวลาช่วงหนึ่ง คือทั้งภาคการศึกษาหรือตลอดปีการศึกษา ฯลฯ ทั้งนี้แล้วแต่ความต้องการของครูหรือเนื้อเรื่อง

ผู้บริหารและผู้นิเทศที่เห็นความสำคัญ ยอมรับและเห็นด้วยที่จะให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการในโรงเรียน อาจพิจารณาถึงกลวิธีที่จะช่วยทำให้ขั้นตอนและกระบวนการดำเนินการริเริ่มและดำเนินงานสำเร็จดังนี้

- สร้างบรรยากาศที่ทำให้ครูเกิดความรู้สึกเป็นกันเอง กล้าแสดงความคิดเห็น เต็มใจที่จะร่วมงานในกลุ่ม และเห็นความสำคัญของการเปลี่ยนแปลง

- ใช้เทคนิคกระบวนการกลุ่มในการพิจารณาหัวข้อ หรือเรื่องที่จะประชุมอาจขอความร่วมมือจากผู้ทรงคุณวุฒิ อาจารย์จากมหาวิทยาลัย วิทยาลัย เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องที่นำเสนอศึกษา

- ขอความช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ทรงคุณวุฒิในการกำหนดโครงสร้างของการประชุม และเปิดโอกาสให้ครูและผู้นำที่สนใจเข้าร่วมการประชุม

จ. การสังเกตการเรียนการสอน เป็นเทคนิคพื้นฐานอย่างหนึ่งของการนิเทศ เป็นไปไม่ได้ที่ผู้นำที่เทศซึ่งอาจเป็นครูใหญ่ หรือผู้ที่รับผิดชอบงานนิเทศจะนิเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าผู้นำที่เทศนั้นไม่เคยสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนเลย ดังนั้นเมื่อผู้นำที่เทศมีวัตถุประสงค์ที่จะปรับปรุงสภาพการเรียนการสอน จะต้องหาโอกาสสังเกตการเรียนการสอนในห้องเรียน หรือถ้าผู้นำที่เทศต้องการช่วยพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร เพื่อให้สนองความต้องการของนักเรียนในโรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียน ผู้นำที่เทศจะลองไปสังเกตนักเรียนในโรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียนนั้น ขณะที่นักเรียนกำลังเรียน ทำงาน หรือเล่น ทั้งในห้องเรียน ห้องสมุด ศูนย์อุปกรณ์การสอน ห้องประชุม สนามกีฬา ห้องอาหาร ผู้นำที่เทศจำเป็นต้องสังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ ของนักเรียน ในการร่วมกิจกรรมทุกประเภท เพื่อศึกษารวบรวมข้อมูล ถึงแม้ว่าในการสังเกตนั้น ความสนใจของผู้นำที่เทศจะอยู่ที่นักเรียน และเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน แต่ผู้นำที่เทศจะได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับตัวครูด้วยในเวลาเดียวกัน เช่น อาจจะทราบว่านักเรียนมีความเคารพหรือเชื่อฟังครูหรือไม่ นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรต่อครู บุคลิกภาพบางอย่างของครูมีผลต่อการเรียนการสอนของนักเรียน

การสังเกตการเรียนการสอนเป็นเทคนิคที่มีประโยชน์ต่อการปรับปรุงการสอน ครูทุกคนไม่ว่าจะเป็นครูใหม่หรือครูเก่า จะได้รับประโยชน์จากการสังเกตการสอนของครูอื่นที่มีความชำนาญ ถ้าครูนั้นเป็นครูใหม่ การสังเกตจะช่วยทำให้ครูใหม่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการจัดห้องเรียน จัดแบ่งกลุ่มนักเรียนและการวางแผนการสอน ถ้าครูนั้นเป็นครูเก่าแต่ไม่ชำนาญการสอน การไปสังเกตการสอนจะช่วยครูได้เห็นลักษณะการสอนที่ดี และการใช้สื่อการสอน เป็นต้นนอกจากนั้น ถ้าครูผู้สังเกตเป็นครูที่มีความชำนาญการสอนแล้ว ก็จะได้มีโอกาสดูแลเปลี่ยนความคิดเห็นหลังจากการสังเกตการสอน ซึ่งนับว่าได้ประโยชน์ร่วมกัน

ฉ. การแจกเอกสาร การใช้เอกสารเพื่อการนิเทศนั้นทำกันมาก เพราะเกิดประโยชน์กับผู้รับในแง่ที่ต้องการให้เป็นเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ เพื่อให้เป็นคู่มือการสอน นอกจากนั้นยังเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในด้านการศึกษา การประชาสัมพันธ์ผลงานค้นคว้าของเพื่อนครูด้วยกันด้วย สิ่งสำคัญที่ผู้นำที่เทศพึงระลึกถึงในการทำเอกสารแจกจ่ายก็คือควรรวบรวมรายละเอียดที่เมื่อครูอ่านแล้วจะเข้าใจ สามารถนำไปปฏิบัติได้ถูกต้อง

เอกสารที่ควรผลิตหรือจัดทำมาเพื่อแจกแก่ครู ได้แก่

- คู่มือการเรียนการสอนของกลุ่มต่าง ๆ

- ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- วารสารทางการศึกษา
- ระเบียบและแนวปฏิบัติ สำหรับครูทั่ว ๆ ไป

ข. การสาธิตการสอน จัดเป็นกลวิธีการนิเทศทั้งเป็นรายบุคคล และเป็นกลุ่มได้ การสาธิตการสอนมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ครูได้เห็นตัวอย่างที่ดี และถูกต้องเกี่ยวกับวิธีการสอนกลุ่มต่าง ๆ เป็นการสร้างทัศนคติ และศรัทธาต่องานของผู้นิเทศ การแสดงวิธีการสอนให้ดูเป็นตัวอย่างนี้ตัวศึกษานิเทศก์เอง ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ฝ่ายวิชาการ ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้แสดงเองก็ได้ ผู้นิเทศอาจเชิญครู หรือผู้อื่นที่เชี่ยวชาญ ซึ่งมีความสามารถในเรื่องนั้น ๆ เป็นพิเศษเป็นผู้นำ ควรสาธิตให้ครูดูได้ การเชิญครูผู้ชำนาญการสอนและผู้ที่ได้ทดลองวิธีการสอนใหม่ ๆ ได้ผลเป็นผู้แสดงการสอนเป็นครั้งคราวนั้น จะช่วยให้ครูได้เกิดความมั่นใจ มีความกระตือรือร้น และลดช่องว่างระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศลงได้มาก นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้เกิดความคิดริเริ่มและการเป็นผู้นำอีกด้วย

ขั้นตอนของการสาธิต จะเริ่มต้นด้วยการให้ความรู้อันเป็นข้อมูลพื้นฐาน หรือหลักการซึ่งอาจจะทำได้โดยการบรรยาย หรือแจกเอกสาร ต่อจากนั้นเป็นการแสดงสื่อการเรียนที่เกี่ยวข้อง แล้วจึงถึงขั้นการแสดงการสอนให้ดู เมื่อจบการสาธิตแล้ว จะมีการซักถามและอภิปรายปัญหา ร่วมกัน การสาธิตการสอนอีกวิธีหนึ่งคือ พาครูไปสังเกตการสอนในห้องเรียนจริง โดยเลือกครูที่มีความสามารถที่จะเป็นแบบอย่างที่ดีได้

ข. การอบรมสัมมนา เป็นส่วนหนึ่งของงานการนิเทศการศึกษาและนิยมนำมา เมื่อมีปัญหาด้านทางปฏิบัติ หรือต้องการจะเน้นเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นพิเศษ เช่น พัฒนาการของเด็กก่อนวัยเรียน การสร้างอุปกรณ์การสอนสำหรับเด็กเล็ก การประเมินผลการเรียน ฯลฯ การอบรมสัมมนาไม่ได้มุ่งแต่เพียงให้ครูมีความรู้ความสามารถในหน้าที่การงานเท่านั้น การอบรมยังมุ่งทางการสร้างความสัมพันธ์อันดีให้แก่คณะครูด้วย นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ครูกระตือรือร้นในการทำงาน และแสวงหาทางก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไป

การอบรมสัมมนา เป็นการอบรมเพื่อเสนอความรู้ใหม่ ๆ และเปิดโอกาสให้มีการอภิปรายอย่างอิสระตลอดจนการปรึกษาหารือ หรือหาข้อยุติเพื่อปฏิบัติงานร่วมกัน การอบรมสัมมนาอาจมีการเดินทางเพื่อทัศนศึกษาด้วย

ณ. การบรรยายหรือปาฐกถา คือการเชิญบุคคลต่าง ๆ ที่เป็นผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ มาบรรยายพิเศษเป็นครั้งคราวเกี่ยวกับเรื่องที่เป็นปัญหา หรือเรื่องที่สมรรถกส่วนใหญ่มุ่งสนใจ เช่น กลวิธีการสอนแผนใหม่ การจัดกิจกรรมบางประเภท การใช้อุปกรณ์ที่ดัดแปลงจากวัสดุเหลือใช้ เป็นต้น

๓. การศึกษานอกสถานที่ ผู้นิเทศอาจจัดพาครูปฏิบัติการในโครงการไปศึกษา
นอกสถานที่เพื่อให้เห็นวิถี การเรียนการสอนเด็กเล็กของโรงเรียนในโครงการหรือโรงเรียนที่
มีชั้นอนุบาลที่มีผลงานดีเด่น และเป็นที่นิยมทั่วไป เพื่อเป็นวิธีการทั้งทางด้านการบริหาร และการจัด
การเรียนการสอน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ครูมีความคิดริเริ่ม มีการเปรียบเทียบและนำแนว
ความคิดที่ได้มาปรับปรุงการเรียนการสอนของตนให้ประสิทธิภาพ เกิดความกระตือรือร้นที่จะทำ
งานต่อไป นอกจากนี้ยังมีส่วนในการสร้างความมั่นใจให้แก่ครูอีกด้วย

3) ขั้นการประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียน ระดับก่อนประถมศึกษา การ
ประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียน เป็นขั้นตอนการประเมินผลว่า การดำเนินการนิเทศประสบ
ผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายเพียงใด ผู้นิเทศจะนำผลการนิเทศ ไปใช้ปรับปรุงกระบวนการนิเทศให้
ดีขึ้นในครั้งต่อไป มีขั้นตอนการประเมินผล ดังนี้

(1) ขั้นเตรียมงานก่อนการปฏิบัติงาน ผู้นิเทศควรตรวจสอบแผนงานหรือ
โครงการ เพื่อให้มีความเป็นไปได้และมีความสมบูรณ์ของแผนงานหรือโครงการ

(2) ขั้นการเริ่มต้นปฏิบัติการโครงการ ผู้นิเทศควรได้มีการตรวจสอบความ
พร้อมในการที่จะเริ่มโครงการ ได้แก่ บุคลากร ทรัพยากร การฝึกอบรม การทำความเข้าใจกับ
ผู้ปฏิบัติสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคมและทัศนคติของชุมชน

(3) ขั้นระหว่างดำเนินการหรือปฏิบัติ เป็นการตรวจสอบวิธีการปฏิบัติงาน
เน้นหนักด้านการบริหาร วิชาการ และการปฏิบัติงาน มีจุดมุ่งหมาย แนวดำเนินการและปรัชญาตรง
กันหรือไม่ ขั้นตอนที่มีอุปสรรคขัดข้องหรือไม่ การแบ่งงานรับผิดชอบเหมาะสมกับงานเพียงใด
สามารถปฏิบัติงานได้ตามเวลาที่กำหนดหรือไม่

(4) ขั้นสิ้นสุดโครงการ เป็นการประเมินผลเมื่อสิ้นสุดโครงการว่าบรรลุผล
ตามวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด สามารถพัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถเพิ่มขึ้นมากน้อยเพียงใด

2.4 การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา จัดขึ้นตามนโยบายของรัฐบาล เพื่อศึกษาหาวิธี
สร้างเสริมพัฒนาการเด็กให้เจริญเติบโตตามศักยภาพ และเตรียมความพร้อมในการเรียน
มีขั้นการศึกษาภาคบังคับ ดังสาระสำคัญต่อไปนี้

2.4.1 การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประม ศึกษาแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2535) ได้กำหนดสาระสำคัญ
ของการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.
2535 - 2539) ไว้ดังนี้

1) วัตถุประสงค์

ข้อ 1 เพื่อให้เด็กวัยก่อนประถมศึกษา ได้รับการพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาตามศักยภาพ และมีความพร้อมในการเข้าเรียนระดับก่อนประถมศึกษา อย่างเหมาะสมเท่าเทียมกัน

2) นโยบาย

ข้อ 1 ส่งเสริมการจัดการศึกษา ระดับก่อนประถมศึกษาเพิ่มขึ้น เพื่อให้เด็กวัยก่อนประถมศึกษา มีการพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาตามศักยภาพ และมีความพร้อมในการเข้าเรียนระดับประถมศึกษา โดยจะขยายการศึกษาขั้นต้นเด็กเล็กให้ครอบคลุมพื้นที่ที่มีความพร้อมจะจัดชั้นอนุบาลหลักสูตร 2 ปี

3) เป้าหมาย

(1) ด้านปริมาณ

ข้อ 1 เด็กวัยก่อนประถมศึกษาอย่างน้อยร้อยละ 33 ของเด็กกลุ่มอายุ 4 - 6 ปี ได้เข้าเรียนในระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีปัญหาด้านภาษาและพื้นที่แนวชายแดนต้องได้รับการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาทุกคน

(2) ด้านคุณภาพ

ข้อ 5 เด็กวัยก่อนประถมศึกษาที่เข้าเรียนทุกคน ได้รับการพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาตามศักยภาพ

ข้อ 6 เด็กที่ผ่านการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา อย่างน้อยร้อยละ 95 มีความพร้อมในการเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

4) มาตรการ

(1) ด้านปริมาณ

ข้อ 1 ปรับปรุงเกณฑ์การขยายชั้นเรียนระดับก่อนประถมศึกษา ให้เอื้อต่อการดำเนินการตามนโยบาย

ข้อ 2 เปิดขยายชั้นเด็กเล็ก หลักสูตร 1 ปี ในโรงเรียนประถมศึกษา ครอบคลุมพื้นที่ ส่วนชั้นอนุบาลหรือหลักสูตร 2 ปี จะเปิดในพื้นที่ที่มีปัญหาทางภาษา และในพื้นที่ที่มีความพร้อมทางเศรษฐกิจ

ข้อ 3 สนับสนุนทรัพยากรให้โรงเรียน และส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัด และเปิดขยายชั้นเรียนก่อนระดับประถมศึกษา

ข้อ 4 ให้มีการประสานงานในการเปิดขยายและการใช้แนวการจัดระบบการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

(2) ด้านคุณภาพ

ข้อ 1 สรรหาและพัฒนาครู อาจารย์ รวมทั้งบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้สามารถจัดประสบการณ์ให้กับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อ 2 พัฒนารูปแบบกระบวนการจัดประสบการณ์และกำหนดมาตรฐานการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

ข้อ 3 ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ปกครองสามารถพัฒนาเด็กได้อย่างถูกต้อง

ข้อ 4 ส่งเสริมให้โรงเรียนจัดแนวประสบการณ์การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตแบบวัฒนธรรมไทย และควบคู่กับการสาธารณสุข

การดำเนินการ

1) รูปแบบการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ได้กำหนดรูปแบบการจัดตามหลักสูตรและระยะเวลา ซึ่งมี 3 ลักษณะ คือ

(1) ระดับอนุบาล หลักสูตร 2 ปี จัดในพื้นที่ 2 ลักษณะ คือ อนุบาลประจำจังหวัด และอนุบาลชนบท นักเรียนอายุ 4 - 5 ปี

(2) ระดับอนุบาล หลักสูตร 3 ปี จัดในโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัดบางแห่งเท่านั้น นักเรียนอายุ 4 - 5 ปี

(3) ระดับชั้นเด็กเล็ก จัดโดยทั่วไปในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ นักเรียนอายุก่อนเกณฑ์บังคับ 1 ปี คือ 6 ปี

2) หลักสูตร

(1) แนวการจัดประสบการณ์ เป็นหลักสูตรการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา มีทั้งรูปแบบชั้นเด็กเล็ก (1 ปี) และระดับอนุบาล (2 ปี) ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรม 5 กิจกรรม คือ

(ก) กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ

(ข) กิจกรรมสร้างสรรค์

(ค) กิจกรรมนาวงกลม

(ง) การเล่นเกมกลางแจ้ง

(จ) เกมการศึกษา

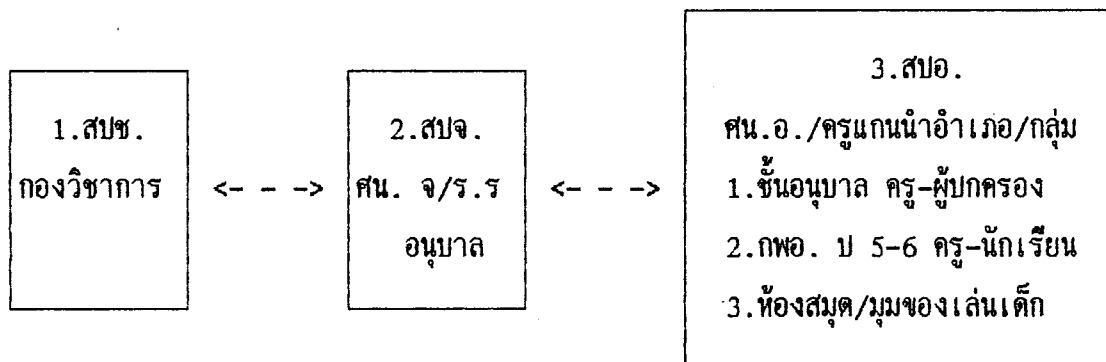
(2) แผนการจัดประสบการณ์ เป็นคู่มือสำหรับครูในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กก่อนประถมศึกษา

3) งบประมาณ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้จัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาระดับนี้ทุก ๆ ด้าน เช่น ค่าวัสดุรายหัว ค่าวัสดุห้องเรียน ค่าใช้สอยในการ

นิเทศติดตามผล คำว่าวัสดุโครงการ คำครุภัณฑ์ เงินอุดหนุนอาหารเสริม (นม) งบประมาณบุคลากร คำว่าวัสดุสนับสนุนศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

4) ระบบการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ และงานอนุบาลศึกษาในโรงเรียน

แผนภูมิที่ 2 ระบบการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

ที่มา : สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2534)

คำอธิบายแผนภูมิ

1) 1-2 สพข./สพจ. ดำเนินงานในด้านอำนวยการและวิชาการ นิเทศ ติดตามและ ประเมินผลในระดับชาติและจังหวัดตามลำดับ

2) 3 คือ ภาคสนาม ได้แก่ สปอ./ก. และโรงเรียน โดย ศน.อ. กับครูแกนนำอำเภอ /กลุ่ม ร่วมมือกันดำเนินงานให้บรรลุผล

3) การดำเนินงานอนุบาลศึกษาในโรงเรียน จะประกอบด้วยงาน 3 ส่วนที่สัมพันธ์กัน คือ ชั้นอนุบาล การสอน กพอ. ชั้น ป.5-6 งานเลี้ยงเด็กกับกิจกรรมห้องสมุด/มุมของเล่นเด็ก ครูผู้สอนอนุบาลและครู กพอ. นักเรียนชั้น ป.5-6 ตลอดจนผู้ปกครองเด็กอนุบาลจะร่วมกันพัฒนา เด็กให้ประสพผลดีในระยะยาว

4) แนวทางปฏิบัติในระดับ สปอ./ก. กลุ่มโรงเรียนและโรงเรียน

(1) จัดทำแผนการจัดชั้นอนุบาล กำหนดเป้าหมาย คุณภาพของอำเภอ/โรงเรียน (แบบ 2.1)

(2) ร่วมปฏิบัติการศึกษาทดลองด้านเทคนิคการสอน และรูปแบบใช้เป็นแกนนำในการ ขยายผลต่อไป

(3) ส่งเสริมดำรงเครือข่ายระดับอำเภอ/กลุ่ม โดยเพิ่มพูนให้แกนนำมีความคงอยู่ ต่อเนื่องและพัฒนาด้านวิชาการเพื่อเป็นแหล่งวิชาการ

(4) ใช้รูปแบบการนิเทศช่วยเหลือภาคสนามอย่างสม่ำเสมอ โดยมีจุดมุ่งหมายให้ทุกห้องเรียนมีคุณภาพที่พึงประสงค์ (แบบ 2.1)

(5) ติดตามการใช้งบประมาณ ให้เป็นไปตามเกณฑ์ ระเบียบ

(6) นิเทศ ติดตาม ช่วยเหลือ ส่งเสริม

(7) นิเทศติดตามการใช้อำนาจหน้าที่

(8) ส่งเสริมขวัญและกำลังใจ

(9) ร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่พัฒนาเด็กในภาคสนาม

รูปแบบการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

โดยที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ทำหน้าที่จัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาทั้งระบบ มีปริมาณครอบคลุมทุกพื้นที่ของประเทศ การดำเนินงานมีทั้งในส่วนกลาง ส่วนจังหวัดและอำเภอ เพื่อให้มีประสิทธิภาพจึงมีรูปแบบการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ดังนี้

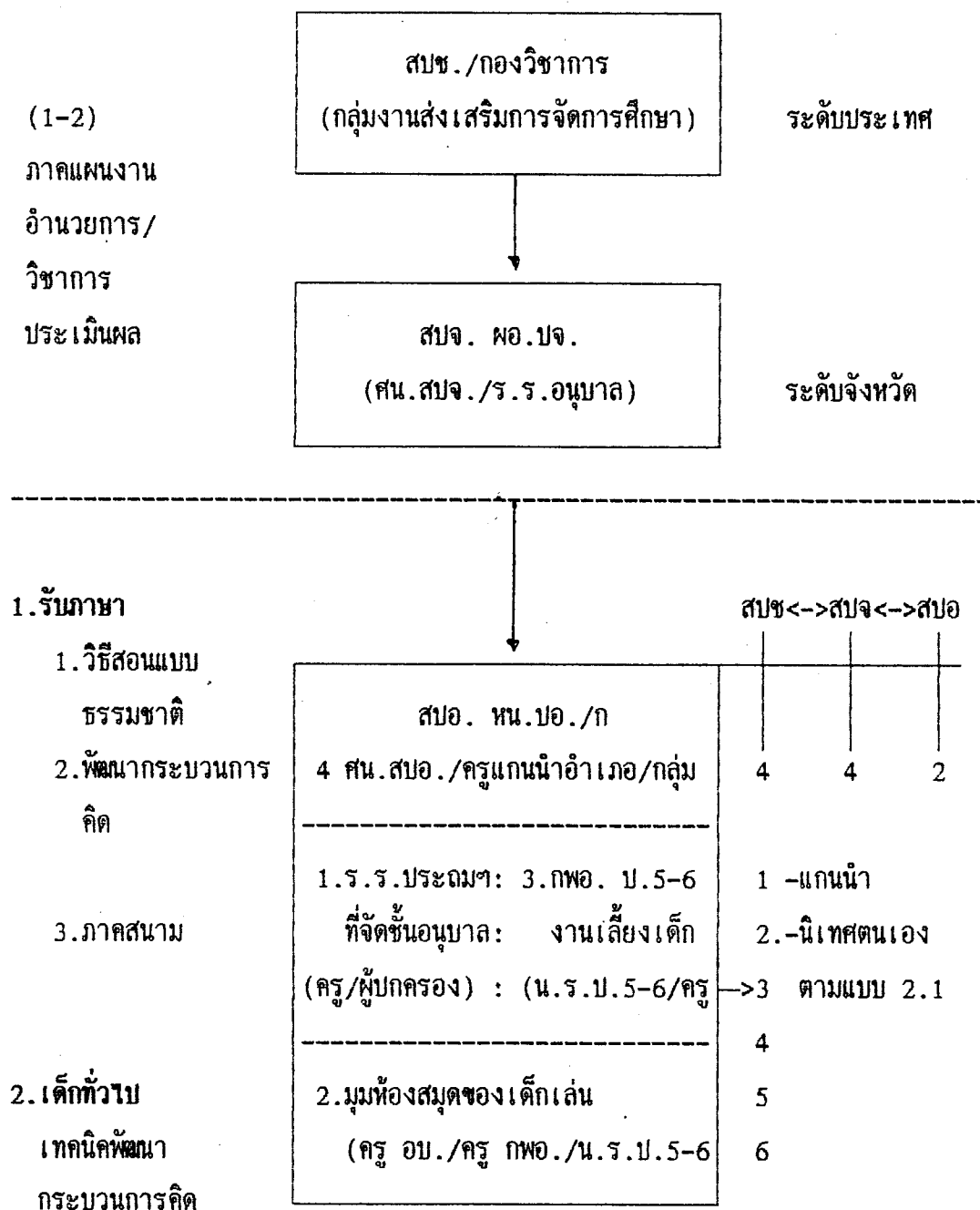
1) หลักการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ คือ พัฒนาศักยภาพเด็กปฐมวัยที่ยั่งยืนและเป็นระบบ

2) การดำเนินงานแต่ละระดับจะสัมพันธ์กัน แต่มีหน้าที่เฉพาะระดับที่ชัดเจน โดยส่วนกลางและส่วนจังหวัดจะทำหน้าที่ด้านวิชาการ วางแผนอำนวยการ และติดตามประเมินผล ส่วนสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ จะทำหน้าที่ด้านปฏิบัติการหรือภาคสนามซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของงาน

3) การจัดชั้นอนุบาล จะมีกิจกรรมที่สัมพันธ์กัน 4 กิจกรรม คือ การจัดชั้นอนุบาลกับการสอนวิชาการงานและพื้นฐานอาชีพ งานการเล่นและการจัดมุมและห้องสมุดของเด็ก ตลอดจนการนิเทศติดตามภาคสนามด้วยระบบแกนนำและนิเทศตนเองของครู

4) แนวการจัดประสบการณ์กิจกรรม จะยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง พัฒนาด้านพัฒนาสมอง ทักษะและกระบวนการคิด และกระบวนการเรียนรู้ให้เจริญเติบโตเต็มศักยภาพ

ดังมีรูปแบบการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในแผนภูมิที่ 3

แผนภูมิที่ 3 รูปแบบการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของ สพช.

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534)

คำอธิบายแผนภูมิ

1-2 สพช./สพจ. ดำเนินงานด้วยการวางแผน/ อำนาจการ วิชาการ ประสานงาน
 นิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลภายในจังหวัด ตามลำดับ โดยมี สพช. รับผิดชอบระดับ
 ประเทศ และ สพจ.รับผิดชอบภายในจังหวัด

3. สปอ./กลุ่มโรงเรียน คือ ภาคสนามของงาน ทำหน้าที่ปฏิบัติการสอนตามเกณฑ์มาตรฐานชั้นเด็กเล็ก-อนุบาลชนบท

เพื่อให้การพัฒนาเด็กบรรลุตามวัตถุประสงค์และอำนวยการนโยบายระยะยาว งานในโรงเรียนจะประกอบด้วยกิจกรรม 4 เรื่องที่สัมพันธ์กันคือ ชั้นอนุบาล การสอน กพอ.งานเลี้ยงเด็ก ป.5-6/ห้องสมุดของเล่นเด็ก และนิเทศด้วยระบบแกนนำกับนิเทศตนเอง

รูปแบบการพัฒนาบุคลากรและการนิเทศระดับก่อนประถมศึกษา

ภารกิจในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษานั้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ให้ความสำคัญในด้านการพัฒนาบุคลากรและการนิเทศ ทั้งนี้เนื่องจากครุมีความสำคัญต้องทำหน้าที่จัดกิจกรรมสร้างเสริมพัฒนาการเด็กให้บรรลุจุดหมาย ในการสร้างรูปแบบการพัฒนาบุคลากรจำเป็นต้องพิจารณาข้อจำกัดและข้อดีของปัจจัยและผลกระทบทุกด้าน เช่น อนุส่วนใหญ่นิเทศผ่านการนิเทศก่อนประถมศึกษา ครูเปลี่ยนชั้นสอนเสมอ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จัดการศึกษาระดับนี้มากที่สุดและกระจายอยู่ในชนบท การมีโรงเรียนอนุบาลเป็นศูนย์วิชาการระดับจังหวัดที่สามารถอบรมครูได้ตลอดปี และทำให้การอบรมเบื้องต้นและการนิเทศดำเนินไปได้ดีในระดับหนึ่ง การมีครูดีเด่นเป็นแกนนำระดับอำเภอ/กลุ่มรัฐมีระบบสื่อสารมวลชนที่มีเทคโนโลยีขั้นสูง ประการสำคัญการพัฒนาบุคลากรและการนิเทศติดตามเป็นเรื่องเดียวกันจากปัจจัยดังกล่าวรูปแบบการพัฒนาบุคลากรและการนิเทศการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาจึงวางแนวทางไว้ดังนี้

1) รูปแบบอบรมครูที่ไม่เคยได้รับการอบรม ได้แก่ ครูที่สอนห้องเรียนเปิดใหม่ หรือครูที่ไม่เคยรับอบรม หลักสูตรและกระบวนการอบรม มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ครูปฏิบัติการสอนตามรูปแบบการจัดชั้นอนุบาลของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้ (on the job training) ซึ่งประกอบด้วย การฝึกอบรม การทดลองสอน การสัมมนาและการนิเทศติดตามช่วยเหลือให้ครูจัดกิจกรรมถูกวิธี และใช้คู่มือต่าง ๆ ได้ ประการสำคัญการอบรมและการนิเทศต้องทำควบคู่กัน การอบรมดำเนินการคณะวิทยากรแกนนำทุกระดับ ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลและครูแกนนำระดับอำเภอและกลุ่ม

2) รูปแบบการพัฒนาบุคลากรระดับแกนนำ วิทยากรแกนนำทุกระดับจะได้รับการพัฒนาด้านวิชาการอย่างต่อเนื่องด้วยหลักสูตรแบบเจาะลึกเฉพาะเรื่อง (on spot course training) เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่เป็นวิทยากรแกนนำและร่วมวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) รูปแบบเผยแพร่เทคนิควิธีการใหม่ทางโทรทัศน์ เพื่อเผยแพร่เทคนิคใหม่ด้านอนุบาลศึกษาแก่ครูทั้งหมดอย่างรวดเร็วและประหยัด จะดำเนินการด้วยระบบทางไกล (โทรทัศน์) และวิดีโอ เพื่อครู สปช.ก้าวไปถึงขั้นพัฒนาตนด้านวิชาการเป็นผู้เชี่ยวชาญได้

4) รูปแบบการนิเทศติดตาม ประกอบด้วยการนิเทศตนเองกับการนิเทศด้วยระบบครู
แกนนำ การนิเทศติดตามจะเป็นกิจกรรมปกติในการดำเนินการทุกโครงการ

การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย ภารกิจหลักในการจัดการศึกษาของสำนักงาน
การประถมศึกษาจังหวัดเลย มี 3 ประการ คือ

1) จัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาให้แก่เด็กวัย 4 - 5 ปี หรือเด็กก่อนเกณฑ์การ
ศึกษาภาคบังคับ 2 ปี ในหลักสูตรอนุบาลศึกษา เพื่อให้เด็กได้มีความพร้อมให้การเข้าเรียนชั้น
ประถมศึกษา และมีการพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาตามหลักจิตวิทยาพัฒนา
การตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการการประถมศึกษา (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535

2) จัดการศึกษาระดับประถมศึกษาให้แก่ทุกคนที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ
ตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ.2523

3) จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้แก่เด็กในพื้นที่ชนบทที่เรียนจบชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 6 ได้มีโอกาสศึกษาต่อเพิ่มเติม ตามแนวนโยบายการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
เป็น 9 ปี

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย ได้ดำเนินการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา
ตามแผนงานดำเนินการระดับก่อนประถมศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา
แห่งชาติ

ผลการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย
จากปีการศึกษา 2530 ถึง 2536 มีโรงเรียนประถมศึกษาที่ได้ดำเนินการจัดการศึกษาระดับก่อน
ประถมศึกษาในแต่ละรูปแบบดังตารางข้างล่าง (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย, 2537)

ตารางที่ 1 จำนวนห้องเรียนระดับก่อนประถมศึกษา แยกตามรูปแบบการจัดการศึกษา เป็นรายปีการศึกษา

ปีการศึกษา	รูปแบบอนุบาล จำนวนห้องเรียน	รูปแบบชั้นเด็กเล็ก จำนวนห้องเรียน	รวม จำนวนห้องเรียน
2530	88	200	288
2531	88	220	308
2532	34	280	314
2533	36	308	344
2534	36	328	364
2535	78	192	270
2536	166	192	358

(สถิติทางการศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย 2537)

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า จำนวนห้องเรียนระดับก่อนประถมศึกษา ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลยระหว่างปีการศึกษา 2530 -2536 มีการขยายตัวด้านปริมาณการจัดการศึกษาเพิ่มขึ้นตามลำดับ

2.4.3 แนวการจัดประสบการณ์ระดับอนุบาลศึกษา พุทธศักราช 2534

หลักการ

ปฐมวัยเป็นระยะที่สำคัญยิ่งของชีวิต ทั้งนี้เพราะเป็นช่วงที่เหมาะสมการวางรากฐานและเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ รัฐได้กำหนดสถานะความต้องการพื้นฐานและบริการสำหรับเด็กและเยาวชน โดยสรุปว่า เด็กทุกคนจะต้องได้รับการตอบสนองขั้นพื้นฐาน เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างรอบด้าน เพื่อให้การพัฒนาบรรลุถึงศักยภาพของความเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ และสามารถใช้ชีวิตอย่างมีประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ในทำนองเดียวกัน แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 7 ได้กล่าวถึงนโยบายการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลศึกษาว่า เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาตามศักยภาพ ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจึงได้กำหนดหลักการสำหรับแนวการจัดประสบการณ์ ดังนี้

1) ประสบการณ์ที่มุ่งเสริมสร้างพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และสติปัญญา เพื่อวางพื้นฐานชีวิตที่ดีแก่เด็ก

2) ประสบการณ์ที่มุ่งตอบสนองความต้องการ ความสนใจ ความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคลที่เหมาะสมตามวัย

3) ประสบการณ์ที่มุ่งพัฒนาทักษะพื้นฐาน เพื่อประกอบความสำเร็จในชีวิต

จุดมุ่งหมาย

แนวการจัดประสบการณ์ระดับอนุบาลศึกษา ชั้นอนุบาลปีที่ 1 และชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีจุดมุ่งหมายที่จะส่งเสริมให้เด็กแต่ละคนได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ดังต่อไปนี้

1) มีร่างกายเจริญเติบโต แข็งแรงสมบูรณ์ มีความสามารถในการใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายได้อย่างคล่องแคล่วและมีสุขนิสัยที่ดี

2) มีความสามารถที่จะช่วยตนเองได้ตามวัย

3) มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง

4) มีคุณธรรมและจริยธรรม

5) มีความรัก ชื่นชม และภูมิใจในศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ที่ดีงามของชาติ

6) เห็นคุณค่า สามารถอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

7) เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและสามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

8) มีความสามารถในการใช้กระบวนการเรียนรู้ มีประสาทสัมผัสที่ดี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และใช้ภาษาในการสื่อความหมายได้อย่างคล่องแคล่ว

อายุและระยะเวลาเรียน

1) อายุ

การจัดการศึกษาระดับอนุบาลศึกษา เป็นแนวการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีอายุระหว่าง 4-6 ปี โดยแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

- ชั้นอนุบาลปีที่ 1 จัดการศึกษาให้กับเด็กที่มีอายุระหว่าง 4 - 5 ปี

- ชั้นอนุบาลปีที่ 2 จัดการศึกษาให้กับเด็กที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปี

2) ระยะเวลา

การจัดการศึกษาระดับชั้นอนุบาล มีระยะเวลาในการจัดการศึกษา 2 ปีการศึกษา แต่แต่ละปีการศึกษาควรมีเวลาไม่น้อยกว่า 38 - 40 สัปดาห์ านหนึ่งวันมีช่วงเวลาและกิจกรรมครบตามตารางกิจกรรมประจำวัน

เป้าหมายของการจัดประสบการณ์

การจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กอนุบาล มีเป้าหมายเพื่อให้เด็กได้พัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ, สังคมและสติปัญญา ดังนี้

พัฒนาการด้านร่างกาย

- 1) มีร่างกายเจริญเติบโตตามวัย
- 2) พัฒนาการกล้ามเนื้อและประสาทสัมผัส
- 3) มีสุขนิสัยในการรักษาสุขภาพอนามัย
- 4) เรียนรู้การระวังและรักษาความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น

พัฒนาการด้านอารมณ์ - จิตใจ

- 1) รู้จักผ่อนคลายความเครียด มีสุขภาพจิตดีและมีความสุข
- 2) ควบคุมอารมณ์ของตนเองและแสดงออกได้อย่างเหมาะสมกับวัย
- 3) มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา
- 4) มีวินัยในตนเองและมีความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย
- 5) พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมที่เหมาะสมกับวัย
- 6) มีความรักและชื่นชมในศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามของท้องถิ่นและ

ประเทศชาติ

- 7) เห็นคุณค่าและมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม

พัฒนาการด้านสังคม

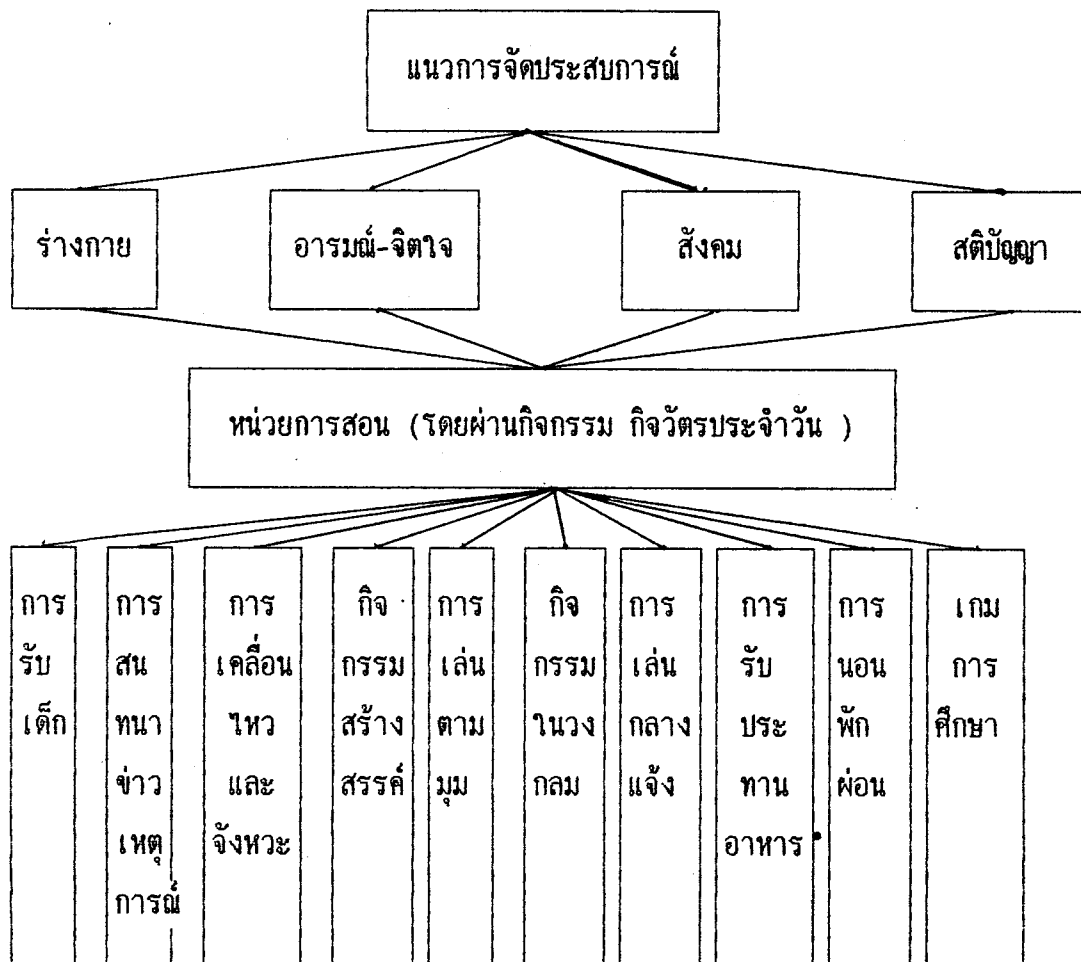
- 1) รู้จักเข้าใจตนเองและบุคคลที่ใกล้ชิด
- 2) รู้จักบุคคล ความสำคัญของครอบครัวและชุมชน
- 3) มีสังคมนิสัยที่ดี สามารถทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้
- 4) มีความสนใจและมีส่วนร่วมในการดูแลสิ่งแวดล้อม
- 5) มีความภูมิใจในชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และความเป็นไทย

พัฒนาการด้านสติปัญญา

- 1) สามารถใช้ภาษาในการสื่อความหมาย
- 2) มีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานทางคณิตศาสตร์
- 3) มีความสามารถในการรับรู้โดยใช้ประสาทสัมผัส
- 4) มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและการใช้เหตุผล
- 5) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- 6) มีความจำดี
- 7) มีนิสัยรักการเรียนรู้และมีความสนใจต่อสิ่งที่ได้พบเห็น

โครงสร้าง

แนวการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กระดับอนุบาลศึกษา ได้กำหนดการจัดกิจกรรมในลักษณะบูรณาการขึ้นเป็นหน่วยการสอน ให้เด็กได้ทำกิจกรรม กิจกรรมต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับการพัฒนาการดังแผนภูมิที่ 4

แผนภูมิที่ 4 แนวการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กระดับอนุบาลศึกษา
ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534)

ตารางกิจกรรมประจำวันกำหนดไว้โดยประมาณ ดังนี้

- 08.00 - 08.15 น. รับเด็กเป็นรายบุคคล ตรวจสอบภาพ บันทึกคำพูดเด็ก พาเด็กไปห้องน้ำ
- 08.15 - 08.40 น. สักการะการมาโรงเรียน สนทนา ข่าวและเหตุการณ์
- 08.40 - 09.00 น. การเคลื่อนไหวและจังหวะ
- 09.00 - 10.00 น. กิจกรรมสร้างสรรค์และการเล่นตามมุม
- 10.00 - 10.10 น. พัก (รับประทานอาหารว่าง)

- 10.10 - 10.30 น. กิจกรรมในวงกลม
- 10.30 - 12.00 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน
- 12.00 - 14.00 น. นอนพักผ่อน
- 14.00 - 14.20 น. เก็บที่นอน ล้างหน้า
- 14.20 - 14.30 น. พัก (รับประทานอาหาร)
- 14.30 - 14.50 น. เกมการศึกษา
- 14.50 - 15.00 น. สรุป เตรียมตัวกลับบ้าน

หมายเหตุ ตารางกิจกรรมประจำวัน สามารถปรับให้เหมาะสมกับเวลา เหตุการณ์ ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี สภาพชุมชนและท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ต้องมีครบทุกกิจกรรม

ขอบข่ายของกิจกรรม

- 1) การรับเด็ก ตรวจสอบสุขภาพ บันทึกคำพูด พาเด็กไปห้องน้ำ
 - (1) การทักทายเด็กเป็นรายบุคคล
 - (2) การตรวจสอบสุขภาพโดยสัมผัสตัวเด็ก ดูแลความเจ็บป่วย ความสะอาดของร่างกาย เครื่องแต่งกาย
 - (3) การจดบันทึกคำพูดจากการสนทนาระหว่างเด็กกับเด็ก เด็กกับครู
 - (4) การแนะนำเรื่องการปฏิบัติตน ในการกระทำกิจวัตรประจำวันในโรงเรียน การเข้าแถว การใช้ห้องน้ำห้องส้วม ฯลฯ
 - 2) การสนทนาข่าวและเหตุการณ์
 - (1) การให้เด็กออกมาเล่าข่าวหรือเหตุการณ์
 - (2) การตกลงร่วมกันวางแผนที่จะทำกิจกรรมในวันนั้น
 - 3) การเคลื่อนไหวและจังหวะ
 - (1) การเคลื่อนไหวพื้นฐาน เช่น การเดิน วิ่ง กระโดด เขย่ง ฯลฯ
 - (2) การเล่นเลียนแบบท่าทางการเคลื่อนไหวต่าง ๆ เช่น เลียนแบบท่าทางของบุคคลในอาชีพต่าง ๆ เลียนแบบท่าทางสัตว์
 - (3) การเคลื่อนไหวตามเสียงเพลงตามจังหวะของดนตรี
 - (4) การทำท่าทางประกอบเพลง
 - (5) การทำท่าทางกายบริหาร
 - (6) การเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์อย่างอิสระ/หรือโดยใช้อุปกรณ์ประกอบการฝึก
- เช่น เชือก ริบบิ้น ผ้า กระดาษหนังสือพิมพ์ ห่วงหอย ดุงทราย ฯลฯ
- (7) การฟังสัญญาณแล้วปฏิบัติตามข้อตกลง

(8) การแสดงท่าทางตามคำบรรยาย เรื่องราว และจินตนาการ

(9) การฝึกความจำ

(10) การฝึกการเป็นผู้นำ ผู้ตาม

4) กิจกรรมสร้างสรรค์ (ศิลปะศึกษา)

(1) การวาดภาพและระบายสีด้วยสีเทียน สีน้ำ ฯลฯ

(2) การเล่นและทดลองเกี่ยวกับสี เช่น เป่าสี หยดสี เทสี ฯลฯ

(3) การพิมพ์ภาพ

(4) การปั้น

(5) การพับ ฉีก ตัด ปะ สาน ม้วน

(6) การประดิษฐ์ เช่น ประดิษฐ์เศษวัสดุ การร้อย ฯลฯ

ฯลฯ

5) การเล่นตามมุม

(1) การเล่นบทบาทสมมติ หรือการเล่นเลียนแบบในมุมบ้าน มุมหมอ มุมร้านค้า มุมเสริมสวย มุมเกษตร ฯลฯ

(2) การอ่านภาพหรือการดูภาพในมุมหนังสือ

(3) การสังเกต และการทดลองสิ่งของในมุมธรรมชาติหรือมุมวิทยาศาสตร์

(4) การเล่นบล็อก และเครื่องเล่นสัมผัสในมุมบล็อก

(5) การเล่นเกมการศึกษา

(6) การเล่นทราย เล่นน้ำ

หมายเหตุ การเล่นตามมุมเป็นการเล่นในมุมประสบการณ์ต่าง ๆ ในห้องเรียน อย่างอิสระ ซึ่งอาจจัดมุมสลับเปลี่ยนหมุนเวียนและปรับให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นได้

6) กิจกรรมนาฏยกรรม

(1) การสนทนา ชักถามและแสดงความคิดเห็น

(2) การเล่านิทาน เรื่องราว ข่าวและเหตุการณ์

(3) การเล่นบทบาทสมมติ

(4) การท่องคำคล้องจองหรือคำกลอน

(5) การร้องเพลง

(6) การสาธิต

(7) การปฏิบัติทดลอง

(8) การศึกษานอกสถานที่

7) การเล่นเกมกลางแจ้ง

- (1) การเล่นเกมทราย
- (2) การเล่นเกมน้ำ
- (3) การเล่นเกมในบ้านตุ๊กตา
- (4) การเล่นเกมในมุมช่างไม้
- (5) การเล่นเกมในบล็อกกลวง
- (6) การเล่นเกมเครื่องเล่นสนาม
- (7) การเล่นเกมการละเล่น เช่น การละเล่นพื้นเมือง
- (8) การเล่นเกมอิสระในสนาม
- (9) การเล่นเกมอุปกรณ์กีฬาสำหรับเด็ก เช่น ห่วงยาง ลูกบอล ฯลฯ
- (10) การเล่นเกมเครื่องเล่นประเภทล้อเลื่อน เช่น รถม้าล้อ รถลากจูง ฯลฯ

8) การรับประทานอาหาร

- (1) การให้เด็กได้ช่วยจัดโต๊ะอาหาร
- (2) การฝึกมารยาทในการรับประทานอาหาร
- (3) การรู้จักช่วยตัวเองตามวัย
- (4) การรับประทานอาหารที่มีคุณค่า
- (5) การเก็บภาชนะและเครื่องใช้ในการรับประทานอาหาร
- (6) การทำความสะอาดหลังรับประทานอาหาร (บ้วนปาก ล้างมือ แปรงฟัน ฯลฯ)

9) การนอนพักผ่อน

- (1) การให้เด็กทำความสะอาดร่างกาย
- (2) การจัดเตรียมและจัดเก็บที่นอน เครื่องนอน
- (3) การสวดมนต์
- (4) การนั่งสมาธิ
- (5) การนอนพัก หรือนอนหลับ

10) เกมการศึกษา

- (1) เกมจับคู่
- (2) เกมต่อภาพให้สมบูรณ์
- (3) เกมวางภาพต่อบลาย (โดมิโน)
- (4) เกมเรียงลำดับ
- (5) เกมการจัดหมวดหมู่
- (6) เกมการสังเกตรายละเอียดของภาพ (ออดิโอ)

(7) เกมจับคู่แบบตารางสัมพันธ์ (เมตริกเกม)

(8) เกมพื้นฐานการบวก

(9) เกมหาความสัมพันธ์ตามลำดับที่กำหนด

หลักการจัดกิจกรรม

เพื่อให้การจัดประสบการณ์ประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายข้างต้น จึงกำหนดหลักการจัดกิจกรรม ดังนี้

- 1) จัดกิจกรรมรายยี่ดึกเป็นศูนย์กลาง ตอบสนองความต้องการความสนใจและให้สอดคล้องกับความสามารถของเด็กแต่ละคน
- 2) จัดกิจกรรมรายเปิดโอกาสให้เด็กแต่ละคนได้พัฒนาทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม, สติปัญญา, และจัดส่วนให้พอเหมาะกับความสามารถของเด็กแต่ละวัย
- 3) จัดกิจกรรมที่เป็นประสบการณ์ตรงสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการปฏิบัติจริงอย่างมากที่สุด
- 4) จัดกิจกรรมให้เด็กเรียนรู้หลายรูปแบบ เช่น การทดลอง ทักษะศึกษา การสนทนา แสดงความคิดเห็น ร้องเพลง ท่องคำคล้องจอง ฯลฯ ให้เด็กมีโอกาสดำเนินงานทั้งเป็นรายบุคคล ทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่
- 5) จัดกิจกรรมให้มีลักษณะสมดุลกัน เช่น ในห้องเรียนและนอกห้องเรียน สงบและเคลื่อนไหว กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่มและครูเป็นผู้ริเริ่ม
- 6) จัดกิจกรรมที่ยืดหยุ่นตามเหตุการณ์และสภาพท้องถิ่น เหมาะสมกับสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคมและสิ่งแวดล้อม
- 7) จัดกิจกรรมสอดแทรกการอบรมด้านคุณธรรมและจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ
- 8) จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี ตามกำหนดวันและพิธีการทางศาสนาของท้องถิ่น

การวัดและประเมินพัฒนาการ

การวัดและประเมินพัฒนาการในระดับอนุบาลศึกษานั้น เป็นการวัดพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคมและสติปัญญา เพื่อสนองจุดมุ่งหมายที่ได้วางไว้ มิใช่เป็นการวัดเพื่อตัดสินได้หรือตก การวัดและประเมินพัฒนาการมีหลายวิธี ดังนี้

1) การสังเกต

ครูสังเกตในขณะที่นักเรียนทำกิจกรรมหรือเล่นเป็นกลุ่มหรือรายบุคคล ในเวลาและสถานการณ์ต่าง ๆ หลาย ๆ ครั้งโดยสม่ำเสมอ เพื่อให้ทราบพฤติกรรมที่แท้จริงของเด็ก และควรจดบันทึกสิ่งที่เกิดขึ้นตามเหตุการณ์ที่เป็นจริง อันจะเป็นข้อมูลในการเลือกกิจกรรมให้เหมาะสมกับการพัฒนาเด็กต่อไป

2) การสนทนา

การสนทนากับเด็กเป็นรายบุคคลจะช่วยให้ครูทราบถึงพัฒนาการด้านภาษา (การพูด การฟัง การสื่อสาร) และความคิดของเด็กตลอดจนสภาพแวดล้อมทางบ้าน ซึ่งจะช่วยให้ครูเข้าใจเด็ก เป็นข้อมูลในการหาทางแก้ปัญหาและพัฒนาเด็ก

3) การสัมภาษณ์หรือการทดสอบปากเปล่า

ข้อมูลที่จะช่วยให้ครูได้ทราบถึงพัฒนาการทางภาษา การพูดที่บกพร่อง เช่น คำควบกล้ำ การพูดไม่ชัด นอกจากนี้ยังช่วยให้ทราบถึงพัฒนาการทางสติปัญญา ความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและการคิดของเด็กแต่ละคน

4) การสะสมผลงาน

ผลงาน ถือว่าเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความสามารถของเด็ก การสะสมผลงานควรเก็บเป็นระยะ ๆ และเรียงตามลำดับวันที่ทำ จะช่วยให้ครูทราบถึงพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กแต่ละคนอย่างต่อเนื่อง

5) การใช้แบบทดสอบที่เป็นรูปภาพ

เป็นการบันทึกคะแนนอย่างเป็นหลักฐาน เพื่อช่วยให้ครูทราบถึงข้อมูลที่ต้องการ ครูอาจใช้แบบทดสอบที่เป็นรูปภาพที่มีความครอบคลุมตรงตามจุดมุ่งหมายของการพัฒนาการเด็กและควรทำการทดสอบในสภาพแวดล้อมที่คุ้นเคย

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการปฏิบัติงานด้านการนิเทศการศึกษาในโรงเรียนระดับก่อนประถมศึกษา ดังนี้

วีระศักดิ์ ยิ่งอำนาจ (2525) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า

1) ผู้บริหารมีปัญหาด้านวิชาการด้านก่อนประถม โดยส่วนรวมในระดับปานกลาง มีปัญหาขาดแคลนครูที่มีวุฒิทางด้านอนุบาลโดยตรงอยู่ในระดับสูง

2) ผู้บริหารมีปัญหาด้านบุคลากรโดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาระดับสูงมี 2 เรื่อง คือ ไม่มีศึกษานิเทศก์ฝ่ายอนุบาล และครูอนุบาลไม่มีโอกาสเข้าฝึกอบรมด้านอนุบาลเพิ่มเติม

สุนทร ไกลมี (2528) ได้วิจัยเรื่อง การจัดการนิเทศศึกษาภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี ผลการวิจัยสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุชาติ (2528) ซึ่งวิจัยเรื่องเดียวกันที่จังหวัดเลย พบว่า กระบวนการนิเทศศึกษาภายในที่โรงเรียนปฏิบัติ มี 5 ขั้นตอน คือ การวางแผน การสร้างความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน

การปฏิบัติงานการสร้างขวัญกำลังใจ และการควบคุมการปฏิบัติงาน แต่ทั้ง 5 ขั้นตอน ยังมีปัญหาเรื่องความร่วมมือของบุคลากรในการดำเนินงาน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ แหล่งวิชาที่จะสนับสนุนการดำเนินงาน บัณฑิตกล่าวว่า เป็นปัญหาและอุปสรรคในการจัดนิเทศการศึกษายานโรงเรียน และเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานตามแผนงาน โครงการ ของโรงเรียนหยุดชะงัก และล้มเหลวเป็นส่วนใหญ่

กอบมล ทบบัณฑิต (2529) ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูอนุบาลเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียนสำหรับอนุบาล พบว่า

1) ปัญหาด้านโรงเรียนอนุบาลขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในการนิเทศภายในโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งขาดบุคลากรที่มีความรู้ในการนิเทศฝ่ายอนุบาล ขาดการสนับสนุนด้านอนุบาล

2) ปัญหาด้านครูอนุบาล ครูอนุบาลต้องรับผิดชอบได้มากเกินไปครูขาดความกระตือรือร้น ครูไม่ให้ความร่วมมือ ครูไม่เข้าใจการนิเทศจึงเกิดการต่อต้านและไม่ยอมรับ

3) ปัญหาด้านนโยบาย การจัดการศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ที่เน้นระดับประถมศึกษามากกว่าระดับอนุบาลในโรงเรียน และปัญหาการโอน การย้ายครู ทำให้ทางโรงเรียนไม่ได้รับครูที่มีวุฒิการศึกษาทางด้านอนุบาล ทำให้เกิดการขาดแคลนครูสอนระดับอนุบาล

4) ปัญหาด้านผู้บริหาร ผู้บริหารมีงานมากทั้งงานในโรงเรียน งานตนเองและงานของกลุ่มโรงเรียน ผู้ช่วยวิชาการส่วนใหญ่เน้นทางด้านประถมศึกษา เพราะมีชั้นประถมศึกษามากกว่าชั้นอนุบาล และขาดความรู้ทางด้านอนุบาล ส่วนหัวหน้าฝ่ายอนุบาลนั้นต้องเป็นครูประจำชั้นด้วยจึงไม่มีเวลาในการนิเทศครู

ดิเรก ศรีวะโสภณ (2531) ได้ศึกษาเรื่อง ความต้องการการนิเทศการสอนของครูผู้สอนชั้นเด็กเล็ก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดยโสธร พบว่า ครูผู้สอนชั้นเด็กเล็กในโรงเรียนประถมศึกษาทุกขนาด มีความต้องการการนิเทศด้านการวัดผลและประเมินผลอยู่ในระดับน้อย ส่วนด้านพฤติกรรมการสอน ครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กมีความต้องการการนิเทศการสอนอยู่ในระดับมาก และในด้านการจัดสภาพห้องเรียน ขึ้นสรุปและขึ้นประเมินผลอยู่ในระดับน้อย

สมพร เพชรสงค์ (2532) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารงานอนุบาลชนบท ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ระดับปัญหาการบริหารงานอนุบาลชนบทในโรงเรียนประถมศึกษาโดยส่วนรวม และรายองค์ประกอบอยู่ในระดับปานกลางและลำดับปัญหาสูงสุดในการบริหารงานอนุบาลชนบทคือ งานบุคลากร

ปรีชา เสนารัตน์ (2532) ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษามีปัญหาเกี่ยวกับครุภัณฑ์ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ นักเรียนไม่เพียงพอ ครูขาดความรู้ความเข้าใจหลักการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ครูขาดทักษะในการผลิตและใช้สื่อและปัญหาได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณไม่เพียงพอ

เกษม รักชุมคง (2533) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาปัญหาการบริหารการศึกษาชั้นเด็กเล็กของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในชนบทยากจน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา พบว่า ระดับปัญหาการบริหารการศึกษาชั้นเด็กเล็กทั้งโดยส่วนรวมและรายองค์ประกอบอยู่ในระดับปานกลาง ลำดับปัญหาสูงสุดไปยังลำดับต่ำสุดได้แก่ งานบริหารด้านบุคลากร อาคารสถานที่ ธุรการและการเงิน วิชาการ ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและงานบริหารด้านกิจการนักเรียน ตามลำดับ

เลิศลักษณ์ สุขแก้ว (2533) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการปฏิบัติงานด้านนิเทศการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนในโครงการอนุบาลชนบท ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เพชรบูรณ์ 2 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนในโครงการอนุบาลชนบทส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติงานด้านนิเทศการศึกษารอบทั้ง 5 ด้าน โดยเรียงลำดับการปฏิบัติงานจากมากไปหาน้อย ดังนี้คือ ด้านการประเมินผล ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการอำนวยความสะดวกและบริการอื่น ๆ ด้านการจัดแผนการจัดการประสบการณ์และแผนการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาบุคลากรก่อนประถมศึกษา

สมชาย มิตรมูลพิทักษ์ (2533) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนด้านการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ สรุปผลการวิจัยดังนี้

1) สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 30 - 39 ปี มีอายุราชการช่วง 10 - 19 ปี ระยะเวลาดำรงตำแหน่งผู้บริหารระหว่าง 10 - 19 ปี มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนขนาดกลาง

2) การปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน
ด้านนโยบายเกี่ยวกับการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนสรุปได้ดังนี้

การกำหนดนโยบายส่งเสริมการนิเทศงานวิชาการ พบว่า ผู้บริหารมีการกำหนดนโยบายและส่วนใหญ่กำหนดนโยบายโดยใช้วิธีการมอบหมายคณะกรรมการของโรงเรียนประชุมวางแผนนโยบาย

การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีเกี่ยวกับการนิเทศงานวิชาการ พบว่า ผู้บริหารมีการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี และส่วนใหญ่จัดทำแผนปฏิบัติการโดยใช้วิธีการประชุม

และวิเคราะห์ร่วมกับคณะทำงาน พิจารณากำหนดแผน/โครงการ

การจูงใจนโยบายการส่งเสริมการนิเทศให้คณะครูรับทราบ พบว่า ผู้บริหารมีการจูงใจนโยบายให้คณะครูได้ทราบและโดยส่วนใหญ่จูงใจนโยบายโดยการประชุมชี้แจงให้ทราบทั้งโรงเรียน

3) ปัญหาการปฏิบัติงานนิเทศงานวิชาการในโรงเรียน

ปัญหาในการกำหนดนโยบายในการวางแผนการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารมีปัญหาเกิดขึ้นและส่วนใหญ่เป็นปัญหาเกี่ยวกับบุคลากรในโรงเรียนขาดความรู้ ความสามารถในการสร้างเครื่องมือการนิเทศ

ปัญหาในการเตรียมบุคลากร พบว่า ผู้บริหารมีปัญหาในการเตรียมบุคลากรและส่วนใหญ่เป็นปัญหาด้านขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถในการเป็นวิทยากร

ปัญหาเกี่ยวกับเครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศ พบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับเครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศ และส่วนใหญ่เป็นปัญหาเกี่ยวกับบุคลากรในโรงเรียนขาดความรู้ความสามารถในการสร้างเครื่องมือการนิเทศ

ปัญหาการควบคุมดูแลและติดตามกำกับการนิเทศการศึกษา พบว่า ผู้บริหารมีปัญหาในการควบคุม ดูแล และติดตามกำกับการนิเทศการศึกษา และส่วนใหญ่มีปัญหาด้านขาดเครื่องมือในการติดตาม ควบคุมกำกับ

ปัญหาในการส่งเสริมการนิเทศการศึกษา พบว่า ผู้บริหารมีปัญหาในการส่งเสริมการนิเทศการศึกษา และส่วนใหญ่มีปัญหาด้านขาดการสร้างความรู้ความเข้าใจอันดีในการนิเทศการศึกษา

สุรกันต์ จักร (2534) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษารูปแบบการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนเห็นว่า กิจกรรมในกระบวนการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนมีความสำคัญในระดับ "มาก" ทุกรายการ และได้ปฏิบัติตามกิจกรรมตามกระบวนการนิเทศการศึกษาร้อยละ 50 ทุกรายการ

ดนตรี จิตตะวิกุล (2535) ได้ทำวิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 1 พบว่า การปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา มีดังนี้

ปัญหาการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่พบมากที่สุด ได้แก่

- 1) บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในการนำผลการวิจัยมาใช้
- 2) ครูผู้สอนบางคนไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน
- 3) บุคลากรมีคุณสมบัติไม่ตรงกับความต้องการของโรงเรียน
- 4) ขาดแคลนงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์การสอน

- 5) ขาดงบประมาณในการจัดฝึกอบรม
- 6) ขาดงบประมาณในการจัดบริการพิเศษแก่ครู
- 7) ขาดเครื่องมือวัดผลและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ

วิทยา วิเชียรรัตน์, 2535 (อ้างถึงใน กองวิชาการ สบข. อุดรธานี) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา โดยการเยี่ยมชั้นเรียนและการนิเทศ เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการสอนด้วยตนเอง ประเมินรูปแบบที่เหมาะสมกับสภาพการดำเนินงาน การนิเทศการศึกษา ของจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งได้จากพฤติกรรมการสอนของครู เปลี่ยนแปลง ไปในทิศทางที่ดีขึ้น คุณภาพของนักเรียนดีขึ้น ดังนั้นจึงถือได้ว่า การเยี่ยมการเรียนและการนิเทศ เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการสอนด้วยตนเอง เป็นวิธีการนิเทศหรือรูปแบบการนิเทศที่มีประสิทธิภาพ ติดตาม ควบคุม กำกับ ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ การนิเทศที่เป็นระบบ ทำให้ครูตระหนักถึงการพัฒนาความพร้อมของนักเรียน ทำให้ครูได้ รู้จุดพัฒนาตนเอง มีความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอน

ชำนาญ ศรีสมยา (2537) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานการนิเทศภายใน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร พบว่า การปฏิบัติการ นิเทศภายในโรงเรียนโดยภาพรวม มีระดับการปฏิบัติ "มาก" และมีการปฏิบัติระดับ "น้อย" จำนวน 2 รายการ คือ การจัดให้มีการประชุมปฏิบัติการเพื่อการผลิตสื่อ การทำแผนการสอน และการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และการนำครู-อาจารย์ไปเยี่ยมชมผลงานการจัดกิจกรรมการสอน ของโรงเรียนดีเด่น

ปัญหาและอุปสรรคของการนิเทศภายในโรงเรียนมีปัญหในระดับ "มาก" ในเรื่อง โรงเรียนขาดบุคลากรที่เชี่ยวชาญแต่ละสาขาวิชาเพื่อการนิเทศภายใน โรงเรียนขาดเอกสาร ทางวิชาการเพื่อค้นคว้า

วนิดา ก้อนทอง (2537) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาการปฏิบัติงาน ปัญหา และความต้องการ ในการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี พบว่า การปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับ "มาก" เมื่อพิจารณาตามขนาดของโรงเรียนการปฏิบัติระดับ "มาก" ยกเว้น ด้านสื่อการเรียนการสอน และการบริการ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ "ปานกลาง"

องค์ประกอบที่สำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ระดับก่อนประถมศึกษา คือ การพัฒนา บุคลากรที่รับผิดชอบ ได้แก่ ครูผู้สอนที่ทำหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยตรงและผู้นำเทศ ระดับก่อนประถมศึกษา ที่ทำหน้าที่คอยช่วยเหลือ สนับสนุน ส่งเสริม ให้ผู้ปฏิบัติได้ใช้ความรู้ความสามารถเต็มที่ มีขวัญกำลังใจ

การนิเทศการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา มีส่วนสำคัญก่อให้เกิดการพัฒนาดังกล่าว แต่การจัดการนิเทศระดับก่อนประถมศึกษายังไม่ทั่วถึงและมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร สาเหตุจากผู้
 นิเทศไม่เห็นความสำคัญของการนิเทศระดับก่อนประถมศึกษาเท่าที่ควร ทำให้ขาดการวางแผนที่มี
 ประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาคุณภาพการนิเทศในโรงเรียนประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เห็นควรวิจัย
 เกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงานด้านการนิเทศในโรงเรียน ระดับก่อนประถมศึกษา เพื่อศึกษาสภาพ
 ปัจจุบัน ปัญหาในการปฏิบัติ และได้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการนิเทศระดับก่อนประถมศึกษาให้
 ชัดเจนยิ่งขึ้น และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นระบบอย่างต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพต่อไป